

Міністерство освіти та науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Навчально-науковий інститут післядипломної освіти
Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ТЕЛЕСЕРІАЛІ «ОСУШЕННЯ ОКЕАНІВ»

Студентки 6 курсу 641 мз групи
Спеціальності 035 – Філологія
Спеціалізації 035.04 Германські мови та
літератури (переклад включно) - англійська

Путятинської Анастасії Дмитрівни

Керівник: к. філол. н., ст.вик.

Лютянська Наталя Іванівна

Рецензент: к. філол. н., доцент

Кузенко Галина Миколаївна

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

м. Миколаїв – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	7
1.1 Військово-морська термінологія і сфера її функціонування.....	7
1.2 Класифікація військово-морської термінології.....	13
1.3 Проблеми та способи перекладу військово-морської термінології	19
РОЗДІЛ II СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ КІНО-ФІЛЬМІВ	31
2.1 Документальні кінофільми та їх жанри	31
2.2 Способи та методи перекладу документальних кінофільмів	36
2.3 Прагматичний аспект перекладу документальних кінофільмів	39
РОЗДІЛ III АНАЛІЗ УКРАЇНОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ДОКУМЕНТАЛЬНОМУ СЕРІАЛІ «ОСУШЕННЯ ОКЕАНІВ»	43
3.1 Проблеми перекладу військово-морської термінології у документальному серіалі «Осушення океанів».....	43
3.2 Перекладацькі трансформації у перекладі військово-морської термінології у документальному серіалі «Осушення океанів»	49
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ	91
SUMMARY	94

ВСТУП

Військово-морський переклад вважається окремою лінгвістичною дисципліною, оскільки вимоги до якості та точності перекладу дуже високі. Переклад військово-морської термінології вважається одним з найскладнішим та потребує точності у перекладі. Даний переклад вимагає досконалого володіння як іноземною військово-морською термінологією, так й досконалого знання української військово-морської термінології, яка безперервно поповнюється. Становлення та розвиток системи англійської військово-морської термінології обумовлені як екстра-, так і інтралінгвістичними чинниками. Причиною стає поява нових видів зброї, нововведень у галузі матеріалів та спорядження, поява нових стратегій та методів ведення бою, розвиток кораблебудування, виникнення нових типів суден та деталей до них. Військово-морський переклад охоплює всі види та способи перекладу, від письмового перекладу статутів та документів до усного перекладу, не виключаючи при цьому як двосторонній переклад при розмові на військові теми, так і синхронний переклад.

Дослідженням перекладу військово-морської термінології займалося чимало мовознавців. Серед них: В. Балабін, Л. Нелюбін, Н. А. Смірнов, І.К. Сморгонський, Б.Л. Богородський, В.М. Лейчик, В.В. Борисов, Е.П. Волошин, Е.Н. Галкіна та інші.

Проте, досліджень у галузі військово-морського перекладу проводиться недостатньо, якщо враховувати швидкість, з якою з'являються новітні розробки у сфері озброєння та кораблебудування, щоб задовольнити потреби військовослужбовців та моряків. Подана термінологія потребує постійного оновлення. Тому, проблеми перекладу військово-морської термінології обумовлюють **актуальність** даної роботи.

Метою даної роботи є аналіз особливостей перекладу англomовної військово-морської термінології у документальному телесеріалі «Осушення океанів».

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- ознайомитися із визначеннями поняття «термін», «термінологія», «військово-морська термінологія»;
- розглянути класифікації військово-морської термінології;
- дослідити проблеми та способи перекладу військово-морської термінології;
- визначити специфіку перекладу документальних кінофільмів;
- проаналізувати основні проблеми перекладу військово-морської термінології у документальному серіалі «Осушення океанів»;
- визначити різновиди перекладацьких трансформацій, які було використано для перекладу військово-морської термінології у документальному серіалі «Осушення океанів».

Об'єктом даного дослідження є англomовна військово-морська термінологія у документальному телесеріалі «Осушення океанів».

Предметом дослідження є особливості перекладу англomовної військово-морської термінології у документальному телесеріалі «Осушення океанів» українською мовою.

Матеріалом дослідження слугував англomовний документальний телесеріал «Drain the Oceans» та його український переклад виконаний Федором Сидорчуком.

Методи дослідження:

1.Описовий метод, що включає прийом спостереження та узагальнення лінгвістичних засобів, що застосовуються для перекладу військово-морської термінології.

2. Порівняльний метод, який передбачає виявлення подібностей і відмінностей у перекладі військово-морської термінології в англійській та українській мовах.
3. Трансформаційний аналіз який передбачає визначення синтаксичних і семантичних подібностей і відмінностей між мовними об'єктами за допомогою подібності й відмінності в наборах їх трансформацій.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше проводиться аналіз перекладу військово-морської термінології у документальному телесеріалі «Осушення океанів».

Теоретичне значення дослідження полягає у тому, що його результати є певним внеском у перекладознавство та зіставну лексикологію англійської та української мов.

Робота складається зі: змісту, вступу, трьох розділів, висновків, summary, списку використаних джерел та переліку додатків.

У вступі обґрунтовується актуальність роботи, зазначається мета та завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, наукова новизна та теоретичне значення дослідження.

В першому розділі розглядаються теоретичні засади дослідження військово-морської термінології, сфера її функціонування, визначення, класифікації та проблеми перекладу.

У другому розділі розглядається специфіка перекладу документальних кінофільмів, зважаючи на їх жанровий розподіл.

У третьому розділі досліджуються особливості перекладу військово-морської термінології у документальному телесеріалі «Осушення океанів», а саме проблеми перекладу даної термінології та трансформації які були використані при їх перекладі.

Висновки містять конкретні дії під час дослідження та результати які були отримані.

Список використаних джерел містить позицію із 122 джерел як українською, російською, так й англійською мовами.

Перелік **додатків** унаочнює результати дослідження, а в **summary** вказано загальні відомості англійською мовою.

Апробація дослідження. Основні положення даного дослідження висвітлено на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Львівський науковий форум» (21-22 жовтня 2021 року).

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

1.1 Військово-морська термінологія і сфера її функціонування

Для початку давайте розглянемо, що таке термінологія. Науковець Е.Скороходько під термінологією визначає сукупність термінів, які використовуються в певній сфері наукового знання чи професійній діяльності для того, щоб позначити її фахові поняття (12).

Перед тим, як дати визначення поняттю «військово-морський термін», давайте розглянемо, що означає поняття «термін».

Т. Л. Канделаки зазначає, що під терміном розуміють слово або лексикалізоване словосполучення, яке потребує формування дефініції для встановлення свого значення у відповідній системі понять (7).

Такі дослідники, як А. В. Суперанська, Н.В. Подольська та Н. В. Васильєва дають визначення поняттю термін, як словесне позначення поняття, яке входить до системи понять конкретної галузі професійних знань, а також, як основний понятійний елемент мови для спеціальних цілей та зауважують, що всередині свого термінологічного поля термін зазвичай однозначний (14).

А.В. Крижанівська у своїх працях дає пояснення поняттю термін, як мовної одиниці, яка повинна виражати поняття науки, техніки та інших спеціальних галузей, яка є невід'ємною частиною лексичної системи природної мови, що сприяє виконанню її пізнавально-інформативної функції, пов'язаної з фіксуванням і збереженням нагромаджених людством знань (21).

Е.Ф. Скороходько дає пояснення терміну, як певного слова або усталеного словосполучення, яке виражає спеціальне поняття науки, техніки чи іншої

галузі діяльності людини та має визначення, яке розкриває саме ті ознаки поняття, що відповідають даній галузі (7).

І.В. Арнольд зазначає, що найчастіше терміном називають слово або словосполучення, які служать для точного вираження поняття, специфічного для будь-якої галузі знань, виробництва чи культури і які обслуговують комунікативні потреби в цій сфері людської діяльності. Сукупність термінів тієї чи іншої галузі утворює її термінологічну систему (3).

Під час військового перекладу велика увага приділяється точності перекладу, його адекватності. Тому переклад військових термінів передбачає не тільки точну передачу змісту матеріалу, але й більш ретельну передачу його структурної форми, певного порядку матеріалу та послідовність викладу. Військова лексика є особливим видом спеціальної лексики, оскільки в силу специфічної комунікативно-функціональної спрямованості вона перебуває на перетині двох функціональних стилів мови – офіційно-ділового та науково-технічного (254).

Охарактеризувати поняття «військовий термін» досить нелегко, тому що сфера дії військової термінології дуже широка і багато загальноживаних термінів набувають у ній особливе, більш вузьке значення, але найдоречнішим ми вважаємо пояснення В.Н. Шевчука про «військовий термін».

В.Н. Шевчук дає пояснення, що військовим терміном може бути слово або словосполучення, що використовується для позначення певного спеціального поняття, яке належить до того чи іншого розділу військової науки або до військової техніки (8).

Подібний підхід до визначення «військових термінів» прийняв М. К. Гарбовський, який вважав, що цей термін – це спеціальна назва з простою чи складною формальною структурою (фразою), що відповідає певному поняттю у

військовій галузі (військова наука, техніка) у семантичній структурі є сема «військовий» і «бойовий» (48).

Науковець В. Артюх зазначає, що військовою лексикою називають сукупність усіх елементів сфери військового спілкування, що віддзеркалюють вплив культурних, історичних, територіальних, вузькоспеціальних та інших екстралінгвістичних факторів, що знаходять свій словесний вияв у конкретних виразах, які іноді здатні створити нездоланий лінгвокультурний бар'єр для перекладача (12).

Однак, якщо обмежитися військовою справою, доведеться визнати, що в цій величезній сфері є багато областей знань або діяльностей, які можна розглядати як самостійні області. Тому ми не можемо говорити про загальне поняття «військові терміни», а слід розрізняти тактичні терміни, організаційні терміни, військово-технічні терміни, терміни, що належать до різних видів сил і видів збройних сил тощо. Це різні галузі військових знань і діяльності, і кожна сфера має свою термінологію. У кожній із цих галузей значення терміна є дуже зрозумілим (83).

Як зазначалося раніше військові терміни функціонують із різними галузями. Військово-морська термінологія є одним із різновидів військової термінології. Таким чином, ми можемо зазначити, що морські терміни, як і будь-які інші терміни, пов'язані з різними галузями знань. До них відносяться слова і словосполучення спеціальної мови, що вживаються для позначення точно сформульованих понять певної галузі. Найхарактернішими ознаками морської термінології як окремої одиниці наукових знань є насамперед, однозначність, системність, точність, відсутність емоційного забарвлення, стислість, безсинонімічність.

Давайте надамо визначення військово-морський термін. О. Я. Андріянова зазначає, що військово-морським терміном може бути слово чи усталене

словосполучення, яке співвідноситься з певним поняттям військово-морської справи у значенні, яке зарегламентоване його поясненням. Воно може вступати у системні відношення з іншими словами чи словосполученнями, утворюючи терміносистему (76).

Також, О.Я. Андріянова надає пояснення щодо військово-морської термінології. Науковець зазначає, що військово-морську термінологію називають сукупністю моногалузевих і полігалузевих спеціальних найменувань, що співвідносяться з конкретними поняттями та реаліями військово-морської сфери й утворюють відповідну терміносистему(77).

Можна зазначити, що до військово-морської термінології відносяться слова, які, з одного боку, не позначають безпосередньо військові терміни, але, з іншого боку, використовуються лише у військових колах. Як правило, вони маловідомі серед звичайних (невійськових) громадян країни. Наприклад: *boondocks* – джунгли; *behavior report* – лист солдата додому; *side arms* – столові прибори (84).

Взаємозв'язок військово-морської і загальноуживаної лексики виражається в тому, що військово-морська термінологія позичає у загальноуживаній більшу частину свого словарного складу, надає цим словам нові значення. Наприклад, «*accurate fire*» (точний огонь). Слово «*accurate*» ввійшло в англійську мову з латинського мови і означало «точний», тоді як у військово-морській термінології воно означає «прицільний». «*Active skunk*» – нерозпізнана надводна ціль. Слово «*skunk*» в англійській мові означає «скунс, погана людина», а у військово-морській термінології – «нерозпізнаний об'єкт на екрані радару» (18).

О. Реформатський зазначає, що часто у військово-морській термінології використовуються різні іноземні запозичення, жаргонізми, емоційно-зabarвлені

елементи військової лексики. Наприклад, *doughboy* (просторічне слово) *infantryman* (термін), обидва мають значення «піхотинець» (77).

Саме безперервний розвиток збройних сил є причиною постійної зміни складу військово-морської лексики, «вмирання» тих чи інших слів, «народження» нових, зміна значень термінів. Сьогодні військово-морська термінологія охоплює сферу розробки новітніх видів зброї, радіоелектронних та інших технічних засобів наприклад, терміни, пов'язані з реорганізацією з'єднань сухопутних військ та органів вищого управління, терміни, пов'язані зі зміною деяких важливих положень (доктрин) в тактиці та оперативному мистецтві: *laser range finder* - лазерний далекомір; *missile* – керована ракета, *radioactive fallout* – зараження радіоактивними продуктами ядерного вибуху, *rocket-assisted projectile* – активно-реактивний снаряд; *beam rider guidance* – наведення по променю; *logistics operations center* – центр управління тилом; *electronic countermeasures* - електронний опір (Нелюбін 56).

Військово-морські тексти – це перш за все інформаційні тексти, основним завданням яких є передача змісту та інформації, тому одним із критеріїв класифікації текстів у військово-морських перекладах має бути сам зміст. Оскільки зміст тексту безпосередньо пов'язаний з формою, окрім змісту слід враховувати і спосіб викладу. Військово-морські тексти зазвичай мають певну форму і підлягають суворим правилам.

Військово-морська література, як правило, включає військово-художні, військово-політичні, військово-публіцистичні, військово-технічні, військово-наукові матеріали, а також акти військового управління (різні військові документи). До актуальних військових матеріалів належать науково-технічні матеріали та дії уряду, пов'язані з життям та діяльністю армії та її військових установ.

Військово-публіцистична та військово-художня література, а також військово-політичні документи є військовими лише за своєю тематикою та цілеспрямованістю і в основному мають ті властивості, які взагалі характерні будь-яким суспільно-політичним, публіцистичним та художнім матеріалам (52).

Науковець В. М. Лісовський зазначив, що основними стилістичними рисами військово-технічних текстів є точне та чітке викладення змісту тексту, за майже повної відсутності тих виразних елементів, які надають мовленню емоційної насиченості (7). Також він зазначає, що головний акцент робиться на логічну, а не на емоційно-почуттєву сторону викладу. У військових текстах відсутні також прийоми загальної образності висловлювання, які абсолютно зайві під час опису різних технічних пристроїв. Однак цього не можна сказати про саму військово-морську термінологію (303).

Як вже зазначалося, то вимогами до терміна є стислість і однозначність, проте Л.Л. Нелюбін стверджує, що в англійських військово-морських матеріалах до 10% термінів не мають однозначності в окремій області військової справи (108). Наприклад, термін *security* може перекладатися як *забезпечення, засекреченість, контррозвідка, бойове забезпечення* (108). В результаті військово-морський термін виявляється неоднорідним, що призводить до неправильного тлумачення терміну і виключає його семантичну точність. В даному випадку можна говорити про прагнення військово-морського терміну до багатозначності

Зробимо висновок, що військово-морські терміни зберігають не всі ознаки терміну. Ми виділили такі ознаки, як однозначність і обмеженість сферою вживання як відмінні риси терміну, але військово-морський термін виходить за рамки використання тільки у військовій сфері. Тому військово-морський термін може бути багатозначним через різне розуміння значення терміна та використання у різних мовах.

1.2 Класифікація військово-морських термінів

Класифікація займає важливе місце в кожній науці. Значення терміна класифікація діяльності надзвичайно важливе. Тому що вона розкриває структуру певної сфери діяльності через класифікацію, тим самим розкриваючи її деталь. Це традиційний когнітивний метод класифікації об'єктів у дослідницькій сфері. Класифікація термінів базується на їх характеристиках, таких як зміст, структура, функція тощо.

В. І. Литовченко вважає, що лінгвістична класифікація термінів базується на характеристиках терміна як слова чи словосполучення в конкретній мові. Прикладом є: 1) класифікація за змістовою (семантичною) структурою, яка дозволяє виділити терміни однозначні та багатозначні, тобто ті терміни, які мають два або більше значень у рамках однієї терміносистеми; 2) класифікація за сферою використання: універсальні (для багатьох споріднених областей), унікальні (для однієї області) та концептуально-авторські терміни; 3) історико-лексикологічна класифікація термінів, створена для кожної епохи, у якій фігурують терміни-архаїзми та терміни-неологізми (158).

Л. П. Білозерська поділяє терміни на три групи: 1. Загальнонаукові терміни – терміни, які вживаються практично у всіх галузевих термінологіях, наприклад: система, тенденції, закон. 2. Міжгалузеві терміни – терміни, які використовуються в кількох споріднених або віддалених галузях. Наприклад економічна наука має термінологію, спільну з іншими соціальними, природничими науками: амортизація, приватна власність. 3. Вузькогалузеві терміни – терміни характерні лише для певної галузі, наприклад: лімінг, чип (22-23).

З цього виходить, що військово-морська термінологія відноситься до другої групи, тобто міжгалузеві терміни.

Ми погоджуємось із К. Д. Ісаєвою, яка вважає, що військово-морська термінологія, так само, як і військова справа загалом розподіляється на окремі області, тому виділяє тактичну, військово-організаційну, військово-технічну термінологію за родами військ та видами збройних сил. Вона також виокремлює наступні групи військових термінів, розподілені за тематичною ознакою:

- військові команди (Струнко!);
- військово-технічні терміни (радіолокаційний далекомір);
- оперативно-тактичні терміни (бойовий порядок);
- військово-адміністративні терміни (дивізійний округ);
- військово-топографічні терміни (розвідка місцевості);
- військово-інженерні терміни (понтонно-переправні засоби);
- військово-медичні (евакуація поранених);
- авіаційні (протиповітряна оборона) (31).

Військово-морські терміни складають систему, яка відображає класифікацію речей і явищ, котрі ними позначаються.

С. Гриньов вважає, що на основі стилів можна виділити окремі групи військово-морських термінів, терміни, що відносяться до тактики, стратегії, способів ведення війни/бою, підготовки до війни/бою. Наприклад, *operations* - дії, *target acquisition* - виявлення і засікання цілей, *tank heavy task force* - тактична група з переважанням танків. Терміни, пов'язані з озброєнням, технічним оснащенням армії/флоту. Наприклад, *defences* – оборонні споруди, *infra-red devices* – інфрачервоні прилади. Терміни, що представляють дипломатичну та організаційну сферу застосування. Наприклад, *articles of war* – положення про військове діловодство та дисциплінарні стягнення (33).

Військово-морську термінологію К. Д. Ісаєва розподіляє такими чином:

- терміни-назви військово-морських суден (цивільні, вантажні);
- терміни-назви військових суден за призначенням;

- терміни-назви військових суден за озброєнням;
- назви приміщень спеціального призначення (відсік, надбудова, ходовий місток);
- назви морехідних, бойових і тактичних властивостей корабля (вантажомісткість, морехідність, швидкість ходу);
- назви на позначення дій (визначитися – одержати місце судна на карті);
- назви на позначення процесуальних ознак і результатів узагальненої дії (хитавиця, перестрілка, вивалення).
- військово-морські звання та ранги (32)

Науковець О.Я. Андріянова виділяє наступні 13 лексико-тематичних груп термінів, кожна з яких є своєрідним ієрархічним утворенням військово-морської терміносистеми:

- найменування кораблів і суден Військово-Морських Сил України (класи, підкласи, типи, ранги): крейсер, монітор, бронекатер;
- назви частин архітектурної будови кораблів і приміщень спеціального призначення: палуба, кают-компанія, корма;
- назви на позначення двигунів і допоміжних механізмів корабля (машин, пристроїв, приладів, апаратів, устаткування та їх деталей, корабельних систем): кренова система, радіопеленгатор, перископ;
- назви морехідних, бойових і тактичних властивостей корабля: вантажомісткість, конструктивний захист, швидкість ходу;
- назви на позначення спеціальних одиниць виміру, стандартів: кабельтов, морська миля, тоннаж;
- назви умов плавання, морських небезпек та засобів навігаційного обладнання морських шляхів: фарватер, гавань, напрям поширення хвилі;

- терміни, пов'язані з проектуванням, будівництвом та ремонтом корабля: спускові доріжки, навігаційний ремонт, жолоб (ринва) для стоку фільтраційних вод;
- назви, пов'язані з астронавігацією: астрономічний кут, істинна доба, момент часу кульмінації світила;
- терміни на позначення озброєння і рятувальних засобів корабля: торпеда, глибинна бомба, ізолювальний дихальний апарат;
- назви на позначення військових звань та військово-морських спеціальностей: акустик, головний корабельний старшина, електрик бойового інформаційного посту;
- найменування на позначення понять, властивих морській авіації: авіаційні засоби пошуку, авіаційні курсові пристрої, мінно-торпедне авіаційне озброєння;
- назви на позначення дій: дрейфувати, найтовити, клетнювати;
- терміни на позначення понять, що стосуються рангоуту і такелажу: фок-щогла, шторм-трап, шкентель (81-84).

За В.І. Литовченко, військово-морську термінологію прийнято поділяти на **три** основні групи:

- військово-морську термінологію, що позначає поняття, які пов'язані безпосередньо з військово-морською справою, збройними силами, способами ведення збройної боротьби;
- військово-технічну термінологію, яка включає науково-технічні терміни;
- емоційно забарвлену військово-морську лексику (сленг), представлену словами та сполученнями, які часто вживаються в основному в усній розмовній мові військовослужбовців і є фактично стилістичними синонімами відповідних військових термінів (13).

На думку Л. Л. Нелюбіна за труднощами розуміння і перекладу військово-морські терміни, можна розподілити на **три** групи: (24)

1. Терміни, що позначають іноземні реалії, ідентичні українським, наприклад: *system of collective security* – *система колективної безпеки*; *in security* – *у безпеці*; *artillery* – *артилерія*. (118)

Розуміння і переклад термінів цієї групи не становлять особливих труднощів. Можливі такі варіанти перекладу: а) як еквівалент використовується український термін, форма якого пов'язана з формою англійського терміна, наприклад: *army* – *армія*; *division* – *дивізія* ; *section* – *секція*. (119).

б) як еквівалент використовується український термін, форма якого не пов'язана з формою англійського терміна, наприклад: *platoon* – *взвод*; *fighter* – *винищувач*. (118).

с) багатоконпонентний англійський термін, що складається з кількох слів, перекладається українським терміном, компоненти якого збігаються за формою і значенням з відповідними компонентами англійського терміна, наприклад: *antitank artillery* – *протитанкова артилерія*; *atomic bomb* – *атомна бомба* (118).

Загальне значення багатоконпонентного англійського терміна повністю збігається зі значенням аналогічного українського терміна, але окремі його компоненти відрізняються від компонентів українського еквівалента, наприклад: *shock wave* – *ударна хвиля*; *profiles* – *фізичні дані* (118).

2. Терміни, що позначають іноземні реалії, відсутні в українській дійсності, але мають загальноприйняті українські термінологічні еквіваленти, наприклад: *Military Occupational Speciality* – *військово-облікова спеціальність*; *National Guard* – *Національна гвардія сухопутних військ* (119).

В.Коровушкін вважає, що адекватний переклад таких термінів досягається шляхом добору відповідних українських аналогів за допомогою адекватної

заміни, наприклад: *logistic package* – комплект тилового забезпечення; *base* – вогнева група (48).

3. Терміни, що позначають іноземні реалії, відсутні в українській дійсності, і які не мають загальноприйнятих українських термінологічних еквівалентів, наприклад: *Clothing allowance* – грошова надбавка на одержання форми одягу. (122).

За В. Нелюбіним переклад цих термінів становить найбільші труднощі, оскільки правильний переклад не може бути зроблений без ретельного, часом навіть етимологічного аналізу його компонентів. Звичайно переклад цієї групи термінів досягається за рахунок:

- a) опису значення англійського терміна, наприклад: *ground time* – час перебування літака на землі. (15)
- b) дослівного перекладу, наприклад: *general staff* – спільний штаб; *zone* – зона комунікацій;
- c) часткової або повної транслітерації, наприклад: *master sergeant* – майстер-сержант;
- d) транслітерації і дослівного перекладу, наприклад: *chief master sergeant* – головний майстер-сержант;
- e) транскрибування, наприклад: *captain* – капітан, *commander* – командер. (16).

Стрелковський Г. М. стверджує, що потрібно розрізняти терміни тактичні, організаційні, військово-технічні, терміни, які відносяться до різних родів військ та видів збройних сил тощо. Це все різні сфери військових знань та діяльності, для кожної з яких характерна своя термінологія, в межах кожної із них значення терміну цілком однозначне (83).

Тому можна сказати, що термінологія – це динамічна мовна система, яка постійно розвивається і потребує нового дослідження. Було визначено, що військово-морська термінологія відноситься до групи міжгалузевих термінів.

Також було проаналізовано основні класифікації військово-морської термінології. Вона може бути розподілена за тематичними ознаками та за труднощами розуміння. За лексико-тематичним змістом ми виділили у складі військово-морської терміносистеми 13 різних за обсягом і структурою груп термінів, які об'єднані семантично й функціонально на основі зв'язку предметів і явищ дійсності, які вони позначають.

1.3 Проблеми та способи перекладу військово-морської термінології

Однією з головних проблем теорії військово-морського перекладу сьогодні є «виявлення, визначення, нормалізація та стандартизація основних термінів та визначень її концептуальної конструкції» (Балабін 107).

Головна проблема, яка виникає під час перекладу з мови, яка вже має розвинену термінологію, на мову, військово-морська термінологія якої тільки формується, є недостатня кількість адекватної лексики та термінів. Саме така ситуація склалася для перекладачів з англійської українською мовою, військово-морська термінологія якої тільки почала формуватися останні роки. Слід пам'ятати, що військово-морський переклад вимагає набагато більшої чіткості й однозначності в засобах передачі термінів і змісту, ніж, скажімо, загальний переклад з іноземної мови. Тому переклад військово-морських текстів має, з одного боку, незмінно орієнтуватися на джерело і його термінологію. Будь-які самовільні трактування чи зміни тексту тут неприпустимі: ціна помилки є надто високою.

На думку В.В.Балабіна основні проблеми військово-морського перекладу такі:

- дослідити його фундаментальні наукові засади (загально-наукові, філолого-лінгвістичні, перекладознавчі, міждисциплінарні, професійно-спеціальні);

- уточнити його місце та роль у перекладознавстві;
- вивчити його міжпредметні зв'язки;
- виявляти, вивчати та визначати характерні риси, фундаментальні якості та поняття військового перекладу (об'єкт, предмет, одиниці, терміни, визначення тощо);
- дослідити його жанрово-стилістичну та функціонально-прагматичну специфіку;
- дослідити, узагальнити та систематизувати його методологічну основу (стратегію, тактику, технологію оперативної діяльності військового перекладача тощо);
- вивчити лексико-семантичну та структурно-синтаксичну специфіку військового перекладу;
- тлумачити зміст і структуру професійної компетентності військового перекладача;
- визначити зміст і структуру мовного забезпечення сил;
- вивчити функції та завдання службових обов'язків та діяльності військового перекладача;
- сформулювати вимоги та вимоги до професійної культури та етикету військового перекладача;
- вивчати та досліджувати психолінгвістичні та психофізіологічні аспекти професійної діяльності військового перекладача;
- дослідити специфіку військового перекладу та лінгвістичного забезпечення сил в інших країнах;
- нормалізувати та стандартизувати основні терміни та визначення його концептуальної конструкції (106–107).

Давайте конкретніше розглянемо визначення перекладу та військово-морського перекладу.

Науковець Т. Кияк у своїх працях дав визначення поняттю переклад, як максимально точно відтворення оригінального терміна засобами іншої мови за умови збереження його змісту та стилю. Така єдність відтворюється на іншій мовній основі. І вже через це перетворюється на нову єдність, властиву мові перекладу. Для повної передачі поняття оригіналу слід не лише знаходити в мові перекладу адекватні терміни та відповідні лексичні одиниці, але й відбирати необхідні граматичні форми й стилістичні чинники (Кияк 106).

За словами Л.Л. Нелюбіна військово-морський переклад являє собою вид спеціального перекладу з чітко вираженою функцією військового спілкування. Відмінною рисою військово-морського перекладу є сильна термінологічна насиченість та надзвичайно точний, чіткий виклад матеріалів із відносною відсутністю образно-емоційних виражальних засобів (32).

В. С. Виноградов зазначає, що функціональна, змістовна та емоційна специфіка текстів оригіналу і перекладу значною мірою впливає на методологію та методика дослідження (14). Типи текстів визначають підхід і вимоги до перекладу, впливають на вибір прийомів перекладу і визначення ступеню еквівалентності перекладу оригіналу (15).

Р.К. Мін'яр-Белоручев зазначив, що військово-морський переклад – це вид спеціального перекладу оперативного призначення, об'єктом якого є військово-морські матеріали (222).

Більшість військово-морських термінів зафіксовано у військових та технічних двомовних словниках, які можуть надати військовому перекладачеві істотну допомогу. Але цілком задовольнити потреби перекладача словники неспроможні, оскільки військово-морська термінологія перебуває у постійному розвитку, з'являються нові й нові військові поняття, отже, і терміни. Для подолання цієї проблеми перекладачеві необхідно опанувати певну методика роботи з новою термінологією. Насамперед, під час перекладу військово-

морських термінів слід враховувати системність даної лексики. Вона чітко вказує область використання терміна, у межах якої слід шукати його еквівалентну відповідність, спираючись на знання військової справи та військово-морської термінології мови перекладу.

Як правило, термін з іноземної мови перекладається за допомогою вже існуючого терміна тієї мови, на яку здійснюється переклад. З цього слідує, що такі методи перекладу, як підбір аналога, описовий переклад, синонімічна заміна використовуються тільки в тих випадках, коли необхідного терміна немає в мові перекладу. Англійська військово-морська термінологія зовсім неоднорідна. Крім однозначних термінів, які мають чітко окреслені семантичні кордони, є також багатозначні терміни. Наприклад: слово *security* перекладається як *охорона, бойове забезпечення*; слово *armor* перекладається як *броня, танки, бронетанкові війська*; багатозначність навіть односкладових термінів серйозно ускладнює їх коректне розуміння і переклад на українську мову, значення якого залежить виключно від наявного контексту ситуації, що склалася (Шелов 114).

Виділимо **основні етапи** під час перекладу військово-морських термінів:

1. Визначення значення військово-морського терміна. Ця проблема пояснюється тим, що термін використовується поза військовою сферою. Термін може мати кілька значень або набувати нового значення в перекладі залежно від мети досягнення комунікативного ефекту.
2. Вибір прийому перекладу. Проблема полягає в тому, щоб вибрати відповідний прийом перекладу та правильно його використовувати. При всій різноманітності прийомів перекладу зробити це досить складно, так як термін несе в собі певний сенс, і передача цього сенсу впливає на весь текст перекладу.
3. Досягнення адекватності. У разі труднощі у тому, щоб передати необхідне емоційне вплив на адресата, таке як демонстрація військової сили, пропаганда,

спонукання до дій, відбиток іншої реальності. Складність може бути і при виборі негативного чи позитивного ефекту. Адекватність тісно пов'язана з деякими культурними особливостями і справжньою дійсністю країни.

Тепер давайте перейдемо до основних способів перекладу військово-морської термінології, а саме до перекладацьких трансформацій. За класифікацією В. Н. Комісарова перекладацькі трансформації поділяються на лексичні, граматичні та лексико-граматичні. Основні типи лексичних трансформацій:

- транскрибування;
- транслітерація;
- калькування;
- лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція);

Основні типи граматичних трансформацій:

- синтаксичне уподібнення (дослівний переклад);
- членування речення;
- об'єднання речень;
- граматичні заміни (форми слова, частини мови);

Основні типи лексико-граматичних трансформацій:

- антонімічний переклад;
- експлікація (описовий переклад);
- компенсація (67).

Головний прийом перекладу військово-морських термінів є переклад за допомогою *лексичного еквіваленту* (лексична відповідність, яка точно співпадає із значенням слова). Терміни, які мають еквіваленти, відіграють важливу роль при перекладі. Необхідно вміти знаходити відповідний еквівалент у рідній мові і розширювати знання термінів-еквівалентів (Карабан 341).

Наприклад речення: «*I had a 9-millimeter pistol concealed in my waistband and a rifle with two 30-round magazines*» та його переклад «У мене за поясом висів 9-міліметровий пістолет, а також **гвинтівка** з двома магазинами по 30 патронів»; «*Field Hospital Staffers Provide Around-the-Clock Care in New York's Central Park*» та його переклад «Снівробітники **польового шпиталю** надають цілодобову медичну допомогу у Центральному парку Нью-Йорка»; «*This mine detector is designed for use on all grounds*» та його переклад «Цей **міношукач** спроектований для виявлення мін, які закладені на будь-якому типі ґрунту».

Перекладачеві інколи доводиться самотійно створювати еквівалентні терміни мовою перекладу, причому основна проблема, яку доводиться розв'язувати, – утворення неологізмів, що становлять велику частину всієї лексики у перекладах фахових текстів.

Одним із найпростіших прийомів перекладу терміна є прийом **транскодування** (основний тип лексичних трансформацій, при застосуванні якого відтворюється звукова форма іншомовного слова за допомогою букв мови перекладу). Застосування саме цього способу перекладу є доречним, бо найчастіше терміни не мають відповідників в українській мові, і не можуть бути перекладені адекватно, що зумовлює появу транскрибованих термінів, які згодом стають сталими у мові реципієнта (Корнодудова 55).

Наприклад: «*A master sergeant is the military rank for a senior non-commissioned officer in the armed forces of some countries*» та його переклад «**Майстер сержант** – це військове звання старшого унтер-офіцера у збройних силах деяких країн»; «*The Texas Towers were a set of three radar facilities off the eastern seaboard of the United States which were used for surveillance*» та його переклад «**Техаські вежі** були групою з трьох радіолокаційних споруд біля східного узбережжя Сполучених Штатів, які використовувалися для спостереження»

Терміни також можуть бути перекладені за допомогою такої лексичної трансформації, як **калькування**. Т. Кияк зазначає, що калькуванням називають передачу комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфемі) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу (Кияк 55)

Наприклад: *semi-combustible cartridge* – *напівзгораючий патрон*; *operations* – *контрснайперські операції*; *infantry squad* – *піхотне відділення*; *all-weather aircraft* – *всепогодний літак*; *bomb carrier* – *бомботримач*; *tail fuse* – *хвостовий детонатор*.

Ще одним способом перекладу військово-морських термінів вважається **експлікація (описовий переклад)**. Описовий переклад – це лексико-граматична трансформація; даний прийом доречний в тому випадку, коли лексична одиниця вихідної мови замінюється словосполученням, яке пояснює цю одиницю на мові перекладу. Наприклад: *continious wave* – *телеграфний режим роботи*; *Operational Army* – *оперативно-тактичний складник сухопутних військ США*; *damage control* – *ліквідація наслідків нападу противника, ремонтно-відновлювальні роботи*; *Forces* – *сили спеціальних операцій*; *skills* – *навички взаємодії у групі*; *exercises* – *тактичні вправи в складі групи*. (Головін 102)

Також під час перекладу військово-морської термінології використовують таку трансформацію, як конкретизацію. Л.Л. Нелюбін зазначає, що **конкретизацією** називають відтворення, при якому одиниця більш широкого конкретологічного змісту передається в мові перекладу одиницею конкретного змісту, наприклад: *driver* – *механік-водій*; *data book* – *журнал спостерегань*; *feature* – *елемент місцевості*; *tube* – *ствол*; *mask* – *протигаз* (119).

При перекладі військово-морських термінів також застосовують прийом **генералізації**, який має місце в тих випадках, коли міра інформаційної

упорядкованості вихідної одиниці вища за міру упорядкованості одиниці, що відповідає їй за змістом в мові перекладу. Наприклад: *Health Service – медичносанітарне обслуговування; Nuclear, Biological, Chemical – зброя масового ураження; arm-and-hand signal – сигнал рукою* (118).

Також одним із способів перекладу військово-морських термінів вважається граматична заміна. **Граматична заміна** – спосіб передачі іноземної реалії за допомогою українського словосполучення, компоненти якого мають інше граматичне значення у зв'язку з невідповідністю форм вираження граматичних категорій в обох мовах: *Corps of Engineers – інженерні війська; zone – зона висадки; of-forces agreement – угода про статус сил; long-range fire – вогонь на великій відстані; unit cohesion – злагодженість підрозділу; position – положення лежачи* (118).

Часто спостерігається й **модуляція**, або ж смисловий розвиток, тобто метод, за якого одиниця в мові перекладу на позначення військового терміна логічно виводиться за допомогою значення оригіналу: *calling the shot – оцінка пострілу; pickup zone – зона евакуації; reference point – орієнтир; supplies – безперебійне постачання; forward presence – передове базування; targets – група цілей* (Дяков 10).

Наступною характерною рисою військово-морської термінології є використання багатокомпонентних виразів на позначення військово-морських реалій. Переклад цих виразів можливий такими способами:

1. Шляхом послідовного перекладу: *tactical air command – тактичне повітряне командування; decontamination kit – індивідуальний протихімічний пакет; eyed optical system – біноклярний оптичний прилад* (Дяков 73).
2. За допомогою перестановки компонентів: *Operations and training section – відділ оперативної та бойової підготовки; very heavy cannon – гармата особливої потужності; heavy mortar platoon fire direction center – пункт*

керування вогнем взводу важких мінометів; *fire control and coordination* – керування і координацію вогню (79).

3. За допомогою дієприкметникових, дієприслівникових зворотів:

Explosive ordnance disposal personnel – особовий склад, що здійснює знешкодження вибухових пристроїв; *behind forces* – підрозділи, які діють у тилу ворога (117).

4. Шляхом описового перекладу: *artillery delivery system* – польовий артилерійський засіб доставки зброї до цілі; *automatic masking criteria* – норматив надягання протигазу без команди; *control missions* – операції з боротьби проти масових заворушень; *field movement techniques* – способи пересування підрозділів на полі бою (121).

Розглянемо ще декілька прикладів перекладу військово-морської термінології і способи, якими було перекладено військово-морську термінологію.

1. The internal ballistics characteristics of *barreled weapon* depend on chemical composition of *propelling charge*, its burning velocity, powder grains size and shape and *confinement*. The *length of barrel* and chamber volume, are also influenced the features (Лісовський 18). Та їх переклад: Внутрішні балістичні характеристики ствольної зброї залежать від хімічного складу *порохового заряду твердого ракетного палива*, швидкості його горіння, зернистості порошу, форми та щільності заряджання. Довжина ствола та об'єм камери також впливають на ці якості.

Аналізуючи поданий переклад, ми можемо побачити, що термін «*barreled weapon*» був перекладений за допомогою еквівалентного способу перекладу. Адже саме слово «*barreled*» перекладається як: «*бочкоподібний*». Термін «*propelling charge*» був перекладений за допомогою описового перекладу. калькування.

2. There are three basic types of operation for semiautomatic and automatic *small arms* — *gas operation, recoil operation, and blowback operation* (34). Та їх переклад: Існує три основні види операцій для напівавтоматичної та автоматичної *стрілецької зброї* – *принцип відведення порохових газів, принцип використання сили віддачі та принцип використання віддачі затвору*.

Термін «*small arms*» було перекладено за допомогою еквівалентного способу перекладу. У цьому випадку потрібно звернутися до військового словника, щоб знайти еквівалент слова «small», адже в оригіналі це перекладається як «маленький». Терміни «*gas operation*», «*recoil operation*» та «*blowback operation*» перекладені за допомогою описового методу. Це було зроблено для того, щоб уточнити значення словосполучення.

3. *Hand grenades are nothing more than small bombs, containing explosives or chemicals that can be thrown by hand or rigged as booby traps.* (185). Та його переклад: *Ручні гранати* – це не більше ніж невеликі бомби, що містять *вибухівку* або хімічні речовини, що можна кидати вручну або оснащувати як *міні-пастки*.

Термін «*hand grenades*» перекладено за допомогою методу калькування. Термін «*explosives*» також було перекладено за допомогою методу калькування. Термін «*booby traps*» було перекладено за допомогою еквівалентного способу перекладу. Адже дослівно слово «*booby*» перекладається як «*дурень*». Відповідник було знайдено у військових словниках.

4. The BTR is also equipped with the *smoke grenade dischargers*. *Vehicle chassis* has an 8 x 8 configuration, which is common for this family of BTR vehicles (226). Та його переклад: БТР (бронетранспортер) також обладнаний *гранатометами для димових гранат*. *Шасі* транспорту має форму 8 на 8, що є спільною ознакою транспортних засобів БТР.

Термін «*smoke grenade is chargers*» перекладено за допомогою еквівалентного способу перекладу. Термін «*chassis*» було перекладено за допомогою методу транскодування. Даний прийом являється рідким виключенням в практиці військового перекладу (227).

5. A *lieutenant* is the second junior or in some cases the junior-most *commissioned officer* in the *armed forces*, *fire services*, police, and other organizations of many nations. Переклад поданого речення: *Лейтенант* це другий молодший, або в деяких випадках, молодший *офіцер*, *наділений повноваженнями*, у складі *збройних сил*, *пожежних служб*, поліції та інших організацій багатьох країн.

Терміни «*lieutenant*» та «*officer*» були перекладені за допомогою методу транскодування. Термін «*commissioned*» було перекладено за допомогою методу експлікації. В цьому випадку лексична одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням, яке передає його значення. Дослівно це слово перекладається як «*поручений*». Терміни «*armed forces*» та «*fire services*» перекладено за допомогою методу калькування (230).

Підсумовуючи, слід зазначити, що переклад військово-морської термінології є досить складним завданням і для адекватного його виконання необхідно враховувати ключові принципи перекладу військово-морської термінології, а також деякі нюанси, незнання яких може призвести до втрати або спотворення смислових значень.

Отже, було визначено головні проблеми перекладу військово-морської термінології, а саме: 1) виявлення, визначення, нормалізація та стандартизація основних термінів та визначень її концептуальної конструкції; 2) дефіцит адекватної лексики і термінів.

Також ми проаналізували основні способи перекладу військово-морської термінології за допомогою перекладацьких трансформацій, до яких відносяться: переклад з наявністю еквівалента, генералізація, конкретизація, описовий

переклад, транскрибування та транслітерація, модуляція, граматична заміна та калькування. Подані трансформації дуже часто використовуються при перекладі військово-морської термінології.

РОЗДІЛ II. СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ КІНОФІЛЬМІВ

2.1 Документальні кінофільми та їх жанри

Протягом багатьох десятиліть документалістика була продуктом новинної творчості й кіномистецтва водночас, це поєднання новин і кінодрами, що завжди визначало її особливий статус. Дослідження актуальних тенденцій та перспектив документалістики пов'язані з питанням ролі сучасного суспільства та культури.

Крім художніх фільмів, певні типи фільмів також можуть включати документальні або неігрові фільми. До цього типу належать фільми, засновані на реальних подіях і персонажах (116). Об'єктами документальних фільмів часто стають цікаві події, культурні явища, наукові факти та гіпотези, а також знаменитості та спільноти. Перші документальні зйомки були зняті на ранніх етапах фільмографії (115).

Термін «документальний» вперше запропонував британський режисер Джон Грірсон у 1926 році, щоб підкреслити різницю між ним і художніми фільмами. До цього французькі журналісти та критики називали його фільмом, знятим із кадрів подорожей. Грірсон визначає документальне кіно як «творчий розвиток реальності» (116).

У наш час документальні фільми стають все більш важливим джерелом вивчення складного та швидко мінливого світу. За визначенням І.І. Романовського, документальне кіно – це різновид кінематографії, яка знімає та показує реальних людей, оточених реальним світом, або сам цей світ з його явищами та подіями. Документальні фільми, як правило, базуються на документах і фактах, на фільмуванні реальних подій та осіб (101).

С.А. Кузнєцов зазначив, що документальний кінофільм – це той фільм, що показує справжні факти та події (270).

Л. Л. Геращенко зазначила, що документальні кінофільми зазвичай розповідають про основні суспільно-політичні події у світі, а також можуть охоплювати такі теми, як природа, мистецтво, наука, культура. Автор вважає, що документальний фільм є метафоричним підсумком події, що екранізується, що розкриває причину, чому ця подія пов'язана зі спільними життєвими проблемами (5).

Багато сучасних кінокритиків та кінознавців мають іншу думку щодо поняття «документальний кінофільм». На думку багатьох режисерів, кожна людина яка побачить камери тією чи іншою мірою починає грати, вести себе неприродно – і в результаті фільм стає постановкою. Тому деякі експерти та критики взагалі заперечують наявність документального кінофільму. Вони вважають його лише піджанром художнього кінофільму. Справжніми документальними кінофільмами експерти та критики вважають лише фільми які від початку до кінця зняті прихованою камерою. Таке кіно, зняте прихованою камерою, вони називають «істинно документальний кінофільм». Саме цей жанр і є авангардом сучасного кіномистецтва і викликає великий інтерес кіноманів. Сучасний датський кінорежисер Ларсон фон Трієр вважає, що метою «істинно документального кінофільму» є повернути документальному кінофільму чистоту, об'єктивність і достовірність та довіру глядача (115).

Що стосується структури документального фільму, то вона може бути різноманітною: використання репортажу, зйомки природи та інтер'єру, архівних фотографій, відео. Багато в чому процес виробництва художніх фільмів такий самий, як і процес виробництва документальних або неігрових фільмів. Однак при створенні документальних фільмів виникає багато особливих проблем, особливо зйомка зовнішнього життя людей. Ця зйомка дуже відрізняється від

умов які наявні в павільйоні кіностудії, де все передбачено та обмежено побажаннями організаторів творчого процесу.

Як правило, прийнято виділяти такі **види** документальних кінофільмів:

- хроніка;
- кінолітопис (зібрання документальних або художніх кінокадрів, що відображають важливі події з історії країни, народу; сукупність кінофільмів подібного змісту) (117).
- кінофіксація для певних професій;
- авторська журналістика та мистецтво.

Всі документальні кінофільми розділяють на **три основні категорії** залежно від методів, які використовуються під час зйомок:

1. Істинно документальні фільми.

2. Освітні, або навчальні фільми. Такі фільми найчастіше призначені для огляду в школах або інших навчальних закладах. При цьому, на думку психологів весь навчальний матеріал, які подають учням у вигляді фільму засвоюється краще, ніж усний переказ вчителя.

3. Псевдо-документальні фільми, або мокументарі. Подані кінофільми зовні відповідають документальним фільмам, але їхня тематика, на відміну від справжнього документального кінофільму, є вигаданою і спеціально «замаскованою» під дійсність. Іноді в такому кіно створюється ілюзія реальності того, що відбувається за рахунок участі знаменитостей та інших дійсно існуючих людей. Комедійні фільми-мокументарі використовуються як пародія та сатира (115).

Щодо жанрів документального кіно, то ще за пострадянські часи було звужено жанрову палітру документальних фільмів до мінімальної кількості:

1. Фільми-портрети (герої поданих фільмів переважно відомі особистості, а фільми найчастіше задовольняють запити аудиторії, що й «жовта преса»).

2. *Фільми-розслідування* (переважно пов'язані з кримінальним світом і політичними злочинами).

3. *Науково-популярні* фільми (це умовна назва, оскільки деякі з таких фільмів є протилежними науці). Також, до цього списку можна віднести наявність репортажного кіно, але саме фільмів, а не великих репортажів, на телебаченні таких кінофільмів показується дуже мало (117)

Крім того, документальне кіно поділяється на такі жанри:

- кінонарис
- кінорепортаж
- кінодослідження
- кінощоденник
- соціальна кінопубліцистика;
- фільм-портрет;
- кіноподорож
- кінопроза
- кінодрама
- кіномелодрама
- кінопоезія
- кінотрагедія
- кінокомедія (117)

У дослідженні жанру Білл Ніколас стверджує, що жанр – це історичний розвиток кінематографу та суб'єктивного ставлення до проблеми самого автора (108). На основі класифікації, запропонованої Біллом Ніколасом, виділимо наступний поділ документального кіно за жанрами:

1) *Роз'яснювальний*. Описовий документальний фільм містить всюдисущу, всезнаючу або об'єктивну присутність, що зазвичай виражається як оповідь для

організації та подання контенту. Творець фільму зазвичай не з'являється в кадрі.

2)*Поетичний* документальний жанр.

3)*Есеїстичний* документальний фільм показує есеподібну розповідь режисера. Фільми часто мають якість поетичного, але покладаються на розповідь, підкріплену зображеннями для передачі повідомлення.

4)*Наглядовий* документальний фільм намагається забезпечити достовірний запис будь-якої діяльності, практично без оповіді чи музики.

5)*Спільний* документальний фільм можна вважати протилежністю спостережливому – режисер виступає як активний учасник фільму, що з'являється в кадрі і взаємодіє з предметом.

6)*Вистава*. Ми використовуємо категорію «продуктивність» для позначення запису драматичної вистави (наприклад, концерт або спектакль).

7)*Опитування, або фільм-інтерв'ю*, однією або декількома темами. У цьому жанрі інформація передається глядачеві безпосередньо через промову інтерв'юера, а не за допомогою музики, драми або танцю.

8)*Інсценування* відтворює подію з використанням акторів – у спробі дати можливість глядачеві бути «учасником» події або уявити себе історичним персонажем.

9)*Змішаний* документальний фільм, який використовує поєднання різних жанрів. (108)

Отже, ми з'ясували визначення документального кінофільму та основні різновиди документальних кінофільмів. Слід зазначити, що класифікація документальних кінофільмів базується на різних критеріях, а саме: за видами, за методами які використовувалися під час зйомок та за жанрами.

Було визначено основні жанри документального кіно, а саме: *кінонарис*, *кінорепортаж*, *кінодослідження*, *кінощоденник*, *соціальна кінопубліцистика*,

фільм-портрет, кіноподорож, кінопроза, кінодрама, кіномелодрама, кінопоезія, кінотрагедія, кінокомедія. Але на противагу цьому ми також дійшли висновку, що немає однієї спільної класифікації жанрів документального кіно. Можна сказати, що виявити все безліч документальних жанрів неможливо, оскільки вони змішуються, видозмінюються, постійно виникають нові.

2.2 Способи та методи перекладу документальних кінофільмів

У перші десятиліття історії кіноматографа фільми виходили на екрани без синхронно записаного звуку, що отримали загальноприйнятту назву «німе кіно». Відсутність у фільмах записаної мови призвела до необхідності використання нових засобів, таких як титри. Крім того, з їх допомогою фільми могли бути перекладені будь-якою іншою мовою. Тому можна сказати, що проблема перекладу кінофільмів існує більше століття.

Переклад кінофільму завжди був нерозривно пов'язаний із лінгвістичними, так й технічними труднощами, що безпосередньо впливало на ступінь еквівалентності й адекватності перекладу оригіналу, і навіть його технічному втіленню на екрані (наприклад, синхронність артикуляції акторів і реплік дублерів).

Як об'єкт лінгвістичного дослідження документальний кінофільм завжди завдавав певних труднощів. Л. Л. Нелюбін вважає, що переклад кіно- і телевізійних матеріалів поєднує ознаки синхронного перекладу, послідовного та письмового перекладу залежно від мети та характеру роботи (36).

На думку В. Н. Комісарова, даний вид перекладу не можна розглядати як усний переклад, оскільки в ідеалі він виконаний у письмовій формі за сценарієм кінофільму у формі монтажу, тому на етапі перед озвучуванням його слід інтерпретувати к письмовий переклад. Якщо у перекладача не було можливості

попередньо перекласти текст, перекладач може працювати онлайн, щоб перекласти текст фільму з написаного тексту, що робить цей тип перекладу ближчим до перекладу з аркуша. Якщо перекладач одразу виконує переклад кінофільму без письмового тексту, то його можна виділити як синхронний переклад (56).

М. Берді виділяє **5 основних видів** перекладу кінофільмів:

1. Робота синхронного перекладача. Під час такого виду перекладу, синхроніст зазвичай перекладає фільм без аркушу. Іноді синхроніст перекладає фільм без попереднього перегляду, і намагається як найточніше передати його зміст. Цей вид перекладу використовувався на міжнародних кінофестивалях, кінотижнях та інших аналогічних заходах.

2. Озвучування фільму одним актором чи самим перекладачем. Під час даного перекладу зберігається оригінальний звукоряд, що дозволяє глядачеві оцінити емоційний настрій фільму, а також розмежувати репліки різних героїв. Це свого роду псевдодубляж, коли у студійних умовах на трохи приглушену іноземну мову накладається український переклад у акторському виконанні.

3. Озвучування фільму двома акторами. Коли фільм озвучується чоловіком та жінкою за для збереження оригінального звукоряду.

4. Повний дубляж фільму. Весь фільм озвучується цілим штатом акторів. І тут відбувається значна компресія матеріалу через необхідність збігу артикуляції акторів з українським перекладом їх реплік. Техніка повноцінного та якісного дубляжу – справа дуже важка.

5. Використання титрів при збереженні вихідного звукоряду. Мова персонажів відтворюється як текст мовою перекладу у нижній частині екрана. Такі кінофільми з субтитрами демонструються на міжнародних кінофестивалях, випускаються в прокат цифровими носіями з перекладом на кілька мов одночасно, а також використовуються в освітніх цілях. (6)

А. Є. Королькова зазначає, що при перекладі документального фільму необхідно дотримуватися певної послідовності:

- 1) ознайомитися з описом фільму, з точним зазначенням змісту кожного кадру та його координат на плівці;
  - 2) визначити адресата кінопродукції;
  - 3) ознайомитись зі структурою фільму, а також виявити, чи є кінострічка постановочною, чи складається фільм з репортажної зйомки або з архівних відео-, аудіо- та фотоматеріалів;
  - 4) розглянути види структур документального фільму;
  - 5) адаптувати текст для глядача в процесі перекладу з позиції базових цінностей носіїв мови перекладу (неправильна інтерпретація національно-культурних цінностей може спричинити помилки і, як наслідок, неякісний переклад).
- б) виявити форму подачі матеріалу (довжина фраз у різних мовах може суттєво відрізнятись). На даному етапі перекладач визначає форму подачі матеріалу, щоб зрозуміти, з якими видами розповіді доведеться працювати. Фільм може складатися з діалогів, авторського тексту, закадрового монологу або діалогу, або внутрішнього монологу. (25)

Інші методи для перекладу документальних фільмів зазначає І. А. Черкас:

Перший спосіб полягає в тому, що перекладач визначає у змісті перекладацького тексту найважливіші елементи сенсу. Це є найважливішим компонентом професійної майстерності перекладача.

Другий спосіб передбачає врахування перекладачем індивідуальних властивостей джерела: особливостей вимови (при усному перекладі), стилю, ступеня звязності та логічності матеріалу, що викладається, специфіки викладу, пов'язаної з тим, що мова оригіналу не є рідною для цього джерела. Залежно від умов здійснення перекладу досягнення взаєморозуміння між джерелом і

рецептором може бути важливішим, ніж точне відтворення переваг та недоліків оригіналу.

Третій спосіб полягає в поданні перекладачем майбутнього рецептора, відмінного від рецептора, на якого розрахований вихідний текст, так як рецептор перекладного тексту належить до іншого мовного співтовариства і має інший досвід, знання та асоціації. (43)

Що стосується способів перекладу документального кіно, то звичайно тут не обійдеться без перекладацьких трансформацій. За класифікацією В.Н. Комісарова перекладацькі трансформації поділяються на лексичні, граматичні та лексико-граматичні. (67)

Отже, було визначено основні методи перекладу документальних кінофільмів, а саме: ознайомлення з описом фільму, з точним зазначенням змісту кожного кадру та його координат на плівці; визначення адресата кінопродукції; ознайомлення зі структурою фільму; розглянення видів структур документального фільму; адаптування тексту для глядача в процесі перекладу з позиції базових цінностей носіїв мови перекладу; виявлення форми подачі матеріалу. Було розглянуто основні способи перекладу документального кіно: транскрибування; транслітерація; калькування; лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція); синтаксичне уподібнення (дослівний переклад); членування речення; об'єднання речень; граматичні заміни (форми слова, частини мови); антонімічний переклад; експлікація (описовий переклад); компенсація.

2.3 Прагматичний аспект перекладу документальних кінофільмів

Як різновид аудіовізуального мистецтва кіно виконує різні функції відповідно до жанру, до якого воно належить. Наприклад, творці комедійних

фільмів прагнуть догодити та розвеселити глядачів, а сценаристи трилерів поставили перед собою завдання шокувати публіку, режисери-документалісти переслідують інформаційно насичені цілі тощо. Саме такий вплив і є прагматизмом.

За словами А. Вітренко – вплив твору або кінофільму на реципієнта, називається прагматикою. (10)

Тому одне з головних завдань перекладача – передати загальну прагматику фільму. Як ми всі знаємо, мета будь-якого повідомлення – в тому числі ефект спілкування з аудиторією або одержувачами. Тому можна сказати, що прагматичне завдання перекладу є найважливішою частиною комунікації, яка виражає мету спілкування в перекладі.

У будь-якому перекладі, в тому числі і в перекладі фільмів, перекладач прагне зробити центром свого завдання практичний потенціал твору. Прагматичне ставлення реципієнта до перекладу кінотексту залежить не лише від прагматики, а й від особистості одержувача, його базових знань, моральності та фізичного стану. Аналіз текстової прагматики дозволяє говорити про комунікативні ефекти, які мають відношення лише до типового звичайного слухача.

На першому етапі перекладу – сприйнятті інформації – перекладач сам стає реципієнтом, оскільки він повинен мати майже ті самі базові знання, серед яких можуть бути носії мови, щоб витягти якомога більше інформації з оригінального тексту. При такому розкладі для перекладача природно формується своє особисте ставлення до інформації, що передається. В ідеалі перекладач повинен прагнути до того, щоб таке особисте ставлення не заважало точності відтворення вихідного тексту в перекладі. Іншими словами, перекладач має бути прагматично нейтральним.

На другому етапі процесу перекладу перекладач прагне зрозуміти вихідну інформацію одержувача перекладу. Він повинен враховувати, що реципієнт і вихідний реципієнт належать до різних мовних середовищ і тому мають різні набори базових знань. Вимога комунікативної прагматичної еквівалентності є найважливішою вимогою для перекладу фільмів. Тому комунікативний ефект для аудиторії значною мірою залежить від того, чи є правильними явні та неявні думки, відображені в мовленні, поведінці героїв, міміці тощо та передачі думок автора. Вони покликані повністю замінити вихідні, а ефективність цієї заміни досягається за допомогою одного з еквівалентних рівнів. У зв'язку з цим перекладач прагне дослідити правильність або доречність вихідної інформації з точки зору прагматичного потенціалу, а не зі свого особистого ставлення.

Переважно під час еквівалентного відтворення змісту оригіналу забезпечується передача прагматичного потенціалу в перекладі. Однак коли реципієнта перекладу належить до іншої мовної групи, іншої культури, нерідко призводить до того, що еквівалентний переклад виявляється прагматично неадекватним. У цьому випадку перекладачеві доводиться вдаватися до прагматичної адаптації перекладу, вносячи до тексту необхідні зміни (36).

Розглянемо три найпоширеніші види перекладацької адаптації, що виділяються В. Н. Комісаровим, щодо доречності їх застосування при перекладі фільмів (19).

Завданням *першого виду* прагматичної адаптації є забезпечення адекватного розуміння повідомлення реципієнтами перекладу.

Завданням *другого виду* прагматичної адаптації є досягання правильного сприйняття змісту оригіналу, донести до реципієнта перекладу емоційну дію вихідного тексту. Необхідність такої адаптації виникає тому, що у кожній мові існують назви об'єктів та ситуацій, з якими у представників даної мовної групи виникають особливі асоціації.

Завданням *третього типу* прагматичної адаптації є орієнтування не на «усередненого», а на конкретного реципієнта та на конкретну ситуацію спілкування, прагнучи забезпечити бажаний вплив. Тому подібна адаптація зазвичай відбувається за наявності у перекладача прагматичного «надзавдання» і пов'язана зі значними відхиленнями від вихідного повідомлення (19).

З цього пояснення видно, що третій вид адаптації не є типовим кіноперекладом, оскільки розрахований на конкретну вузьку та спеціалізовану групу одержувачів перекладу, тоді як переклад фільму розрахований на масову аудиторію. Швидше за все, такий тип адаптації є характерним для перекладу назв фільмів. У перекладі назви без семантичних і структурних особливостей української мови замінюються варіантами, більш звичними для українця.

Отже, було розглянуто прагматичний аспект перекладу документального кіно. Було визначено, що саме вплив певного твору або кінофільму на реципієнта називається *прагматикою*. Було проаналізовано *три* основних прагматичних видів адаптації під час перекладу документального кіно: *перший вид* прагматичної адаптації повинен забезпечувати адекватне розуміння повідомлення реципієнтами перекладу; *другий вид* прагматичної адаптації повинен досягти правильного сприйняття змісту оригіналу, донести до реципієнта перекладу емоційну дію вихідного тексту; *третьий тип* прагматичної адаптації повинен орієнтуватися не лише на середньостатистичного, а на конкретного реципієнта та на конкретну ситуацію спілкування, прагнучи забезпечити бажаний вплив.

З усіх тверджень можна зробити висновок, що дуже велику роль відіграє перекладач під час перекладу певного фільму. Адже від того, як перекладач перекладе ту чи іншу фразу, слово, буде залежати сприйняття, реакція та критика від глядача.

РОЗДІЛ III. АНАЛІЗ УКРАЇНОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ДОКУМЕНТАЛЬНОМУ СЕРІАЛІ «ОСУШЕННЯ ОКЕАНІВ»

3.1 Проблеми перекладу військово-морської термінології у документальному серіалі «Осушення океанів»

Насамперед, «Осушення океану» – це британський документальний телесеріал знятий каналом National Geographic. Спеціальна техніка сканує і знімає на відео залишки кораблів, скарби і цілі підводні міста, розташовані на дні озер, морів і океанів по всьому світу. Потім за допомогою сучасних технологій глядачі можуть побачити, як виглядали б ці об'єкти, якщо всі ці водойми осушити. Вивчаючи отримані відомості, автори серіалу намагаються пояснити природні катаклізми та техногенні катастрофи, а також розповісти, які геологічні утворення розкривають таємниці зародження життя на Землі, де заховані секрети Третього рейху і чому вчені досі шукають легендарну Атлантиду (123).

Загалом серіал має *3 сезони по 10 серій* у кожному. Кожна з серій тривалістю *47-50 хвилин*.

Серіал насичений військово-морською термінологією, яка дає змогу зрозуміти велику кількість назв військових та морських приладів, зброї, кораблів та багато іншого.

Для нашого дослідження було обрано *15 серій* британського документального телесеріалу «Осушення океанів» та використано скрипти поданих серій англійською та українською мовою. Переклад телесеріалу був виконаний українськими перекладачем Федором Сидорчуком.

Основними проблемами з якими ми зіштовхнулися під час аналізу перекладу військово-морської термінології у серіалі «Осушення океанів» були наступні: 1.Терміни, які позначали іноземні реалії, ідентичні українським. Наведемо приклади військово-морської термінології із серіалу: *administrative control* – адміністративний контроль; *system of collective security* – система колективної безпеки; *multinational force* – багатонаціональні сили; *combatant command* – бойове командування; *in security* – у безпеці; *course of action* – варіант дій; *artillery* – артилерія; *instruction* – директива; *concept of operations* – замисел операції; *weapons of mass destruction* – зброя масового ураження; *information operations* – інформаційна операція; *operational control* – оперативний контроль; *force action* – військові дії; *activation* – приведення до стану бойової готовності; *army* – армія; *division* – дивізія; *section* – секція; *platoon* – взвод; *fighter* – винищувач; *antitank artillery* – протитанкова артилерія; *atomic bomb* – атомна бомба; *shock wave* – ударна хвиля; *profiles* – фізичні дані; *aggression* – агресія; *air territory* – повітряна територія; *alliance* – альянс; *annexation* – присєднання; *area of responsibility* – зона відповідальності; *biological weapon* – біологічна зброя; *blockade* – блокада; *border* – кордон; *campaign* – кампанія; *civil and military preparedness* – військово-цивільна готовність; *civil protection* – цивільний захист; *coalition* – коаліція; *combat* – бій; *combat readiness* – бойова готовність; *command* – командування; *conduct of operations* – проведення операцій; *defeat* – поразка; *defence* – оборона; *blast* – звуковий сигнал; *board* – борт; *vessel* – судно; *bosun* – боцман; *bottom* – торкатися дна; *wreck* – аварія; *flotation* – плавучість; *cabin* – рубка; *canal* – канал; *economy of forces* – економія сил; *emergency situation* – надзвичайна ситуація; *enemy* – противник; *expeditionary operation* – експедиційна операція; *external military threat* – зовнішня військова загроза; *foreign aggression* – зовнішня агресія; *armed aggression* – збройна агресія; *armistice* – перемир'я;

asymmetric threat – асиметрична загроза; *balance of forces* – баланс сил; *losses* – втрати; *martial law* – воєнний стан; *military action* – військові дії; *charge* – заряд; *circuitry* – схема; *aboard* – на борту; *abovewater* – надводний; *added resistance* – додатковий опір; *enclosed sea* – закрите море; *full ahead* – повний вперед; *alter the course* – змінити курс; *aluminium frame hatches* – люки в алюмінієвій оправі; *angle of attack* – кут атаки; *athwartships* – уперек судна; *buoy* – буй; *base line* – головна лінія; *blade* – лопасть; *cargo* – груз; *cargo hold* – трюм; *cargo ship* – грузове судно; *collision* – зіткнення; *crew* – екіпаж; *deck* – палуба; *depth sounder* – ехолот; *resistance* – опір; *drift* – дрейф; *engine* – двигун; *steering gear* – пристрій кермування; *garboard* – кормова часина борту судна; *hull* – корпус; *large tonnage tanker* – багатотонажний танкер;

2. Терміни, що позначали іноземні реалії, які відсутні в українській дійсності, але мають загальноприйняті українські термінологічні еквіваленти. Наведемо приклади військово-морської термінології із серіалу: *abrasion resistance* – зносостійкість; *the bilge area* – трюм; *bailout bag* – аварійний комплект; *boat designing* – конструювання маломірних суден; *breaking strain* – руйнівна деформація; *escape trunk* – аварійний вихід; *logistic package* – комплект тилового забезпечення; *base* – вогнева група; *area of military interest* – зона особливого військового значення; *area of operations* – зона бойових дій; *armed gang* – збройне угруповання; *assumption on the enemy* – теорія про противника; *cease-fire* – призупинення військових дій; *centre of gravity* – центр важливості; *clandestine operation* – таємна операція; *coalition task force* – оперативно-тактична група коаліції; *collateral damage* – непрямі втрати; *combined* – багатонаціональний; *combined joint armed forces* – об'єднанні збройні сили; *concentration of forces* – стратегічне зосередження; *contiguous zone* – прилеглий район; *offensive* – можливості наступу; *diversion* – відхилення від курсу; *engagement* – ведення в бій; *force generation* – утворення сил; *forces in being* –

наявні війська; *logistics* – тилове забезпечення; *maneuver space* – район здійснення маневру.

3. Терміни, що позначали іноземні реалії, які відсутні в українській дійсності, і які не мають загальноприйнятих українських термінологічних еквівалентів.

Наведемо приклади військово-морської термінології із серіалу: *ground time* – час перебування літака на землі; *general staff* – спільний штаб; *zone* – зона комунікацій; *master sergeant* – майстер-сержант; *chief master sergeant* – головний майстер-сержант; *Armed Forces Court* – військовий трибунал збройних сил; *belligerent* – воююча сторона; *benign operations* – гуманітарні операції в безпечних районах; *capability package* – комплекс сил та засобів; *capacity planning* – планування бойового потенціалу; *cessation of hostilities* – припинення воєнних дій; *chief of the defence staff* – начальник об'єднаного штабу видів збройних сил; *allied engagement* – введення в бій союзних сил; *command and control* – управління військами; *contingency plan* – план дій при особливих обставинах; *combat leadership* – якості бойового командира; *abreast* – бути в одній лінії; *chaff-rejection* – поглинач для придушення перешкод від РЛ відбивачів; *end state* – умови закінчення операції; *to mortar* – обстрілювати з міномета, вести мінометний вогонь; *to officer* – укомплектовувати офіцерським складом; *to gap* – проробляти прохід; *after leech* – задня шкаторина; *bow* – ніс судна; *bumrkin* – вистріл по кормі; *foot* – опора.

Наступною проблемою при аналізі військово-морської термінології була багатозначність слів. Так як військово-морська термінологія має чітку структуру та кожен термін має свій відповідний переклад, трапляється, що термін має не один варіант перекладу, а декілька. Розглянемо такі приклади військово-морської термінології із серіалу: *ship* – 1) корабель; 2) екіпаж корабля; 3) команда для встановлення весел; 4) човен для змагань; *crew* – 1) екіпаж; 2) гарматний розрахунок; *bottom* – 1) морське днище; 2) підводна

часина корабля; 3) корпус корабля; *bioy* – 1) буй; 2) якірний буй; 3) рейдова бочка; *quarter* – 1) кормова частина судна; 2) тривога; 3) румб; *pump* – 1) насос; 2) помпа; 3) дробовик; *pulley* – 1) шків; 2) блок; 3) ворот; *propeller* – 1) гребний гвинт; 2) двигун; 3) повітряний гвинт; *line* – 1) шеренга; 2) фронт; 3) трос; *hull* – 1) корпус; 2) понтон; 3) пальова оболонка; *heel* – 1) крен, 2) п'ята керма, кіля, шпангоуту; *helm* – 1) штурвал; 2) румпель; 3) кормило; 4) шолом; *charge* – 1) заряд; 2) атака; 3) сигнал атаки; 4) завдання.

Під час аналізу військово-морської термінології у серіалі були визначені скорочення термінів: *A-bomb (atomic bomb)* – атомна бомба, *H-bomb (hydrogen bomb)* – воднева бомба; *nukes (nuclear weapons)* – ядерна зброя; *radome (radar dome)* – пластиковий корпус, що укриває антенний блок радара; *arty (artillery)* – артилерія.

Під час аналізу військово-морської термінології у серіалі були виявлені власні назви кораблів, літаків, бомб, військових операцій, абревіатур, звань. Наведемо такі приклади назв **кораблів** із серіалу: *Cormorant «Sydney»* – Корморан «Сідней»; *Aircraft carrier «Count Zeppelin»* – авіаносець «Граф Цепелін»; *Nazi submarine Y-480* – Націська субмарина Ю-480; *Warship «Edinburgh»* – військовий корабель «Едінбург»; *Battleships «Yamato» and «Musashi»* – лінкори Ямато та Мусаши; *«USS Texas»* – корабель «ЮСС Техас»; *«Invisible»* – корабель «Інвізібл»; *«Lucille»* – корабель «Люцил»; *«Black Prince»* – корабель «Чорний принц»; *«Mark Graf»* – корабель «Марк Граф»; *«Luftwaffe»* – корабель «Люфтваффе»; *HMS* – корабель Британських ВМС; *the US battleship «Nevada»* – Американський лінкор «Невада»; *Landing ship, the LSM-60* – десантний корабель ЛСМ – 60; *USS «Saratoga»* – військовий корабель «Саратога».

Наведемо приклади назв **літаків**: *the b-29 bomber «Dave's dream»* – бомбардувальник Бі-29 «Дейвс дрім»; *Hellcat fighters* – винищувачі Гелкат; *«Avenger» bombers* – бомбардувальники «Евенджер».

Наведемо приклади назв **вибухівок**: *Cordit explosive* – вибухівка туну Кордит; *«Gilda»* - назва бомби «Гільда»; *«Helen of Bikini»* - бомба «Гелен Бікіні»; *Codename «Romeo»* - бомба з кодовою назвою «Ромео».

Приклади назв **флотів та військово-морських сил**: *Navy* – ВМС; *US forces* – сили США; *German Imperial Navy* - Німецький імперський флот; *Royal Navy* – Королівський флот; *military aviation* – військова авіація; *the RAF (Royal Air Force)* – ВМС Великої Британії; *Japanese Navy* - Японський морський флот.

Приклади військово-морських **звань**: *Admiral* – адмірал; *Captain* – капітан; *Norwegian resistance fighters* – Норвезькі бійці опору; *Wax-sea liaison* – Військово-морський зв'язківець; *Commander of the British Navy* – командир британського флоту; *Admiral Scheer* – адмірал Шеєр; *Skipper* – шкіпер.

Наведемо також приклади назв військово-морських **операцій та тактик**: *Crossing the T* – тактика «Палочка на Т»; *Operation «Crossroads»* - операція «Кросродс»; *Battle of Jutland* – Ютландська битва; *Code-named «Able»* - секретна назва «Ейбл»; *«Kamikaze» attacks* – атака «Камікадзе»; *The Cold War* – «Холодна війна».

Отже, ми можемо сказати, що найбільше було виявлено військово-морських термінів, які позначали іноземні реалії, ідентичні українським. Переклад таких термінів не завдає особливих проблем. Наступною була група термінів, що позначали іноземні реалії, які відсутні в українській дійсності, але мають загальноприйняті українські термінологічні еквіваленти. Подана група термінів перекладається за допомогою пошуку еквівалента в мові перекладу. Третьою групою були терміни, що позначали іноземні реалії, які відсутні в українській дійсності, і які не мають загальноприйнятих українських

термінологічних еквівалентів. Подана група термінів перекладається зазвичай за допомогою описового перекладу або пошуку еквівалента в мові перекладу. Наступною групою були терміни які мали декілька варіантів перекладу. Подані терміни були перекладені відповідно контексту в якому використовувалися. Далі було виявлено скорочення військово-морських термінів. Незнання поданих скорочень може призвести до непорозуміння перекладачем значення певного терміну. Також, під час аналізу було виявлено власні назви кораблів, літаків, бомб, військових операцій, звання. Особливих труднощів при перекладі подана група не викликала. Якщо це назви кораблів та літаків, зазвичай в таких випадках використовувалися транслітерація або транскрибування. Проте, коли були назви військово-морських операцій, або аббревіатури військово-морських сил, то це викликало певні труднощі. Адже перекладачеві потрібно було розшифрувати певні аббревіатури та назви операцій, і зробити це таким чином, щоб було зрозуміло глядачеві.

3.2 Перекладацькі трансформації у перекладі військово-морської термінології у документальному серіалі «Осушення океанів»

При розгляді перекладацьких трансформацій у документальному телесеріалі «Осушення океанів» ми використали класифікацію В. Н. Комісарова, який виділяв три групи перекладацьких трансформацій – це лексичні, граматичні та лексико-граматичні. До складу лексичних трансформацій входять прийоми транскрибування, транслітерації, калькування, а також лексико-семантичні заміни (які проявляються в конкретизації, генералізації та модуляції). До складу граматичних трансформацій входять прийоми дослівного перекладу, членування речення, і навпаки, об'єднання кількох речень, граматичні заміни (причому це можуть бути як заміни форми

слова, частини мови або члена речення). А під лексико-граматичними трансформаціями мається на увазі анатомічні переклади, експлікації (описові переклади) та компенсації.

Будь-які з термінів як однослівні, так і багатокомпонентні можуть бути перекладені одним з усіх перерахованих вище способів. Далі ми досліджуємо по черзі способи перекладу і складних і простих термінів і скорочень, для яких ці способи можуть трохи або дуже відрізнитися. Спочатку розглянемо лексичні трансформації які були використані при перекладі військово-морської термінології.

Розпочнемо із **транскрибування та транслітерації**. Наведемо приклади із усіх серій телесеріалу: *Cormorant «Sydney»* – *Корморан «Сідней»*; *«Count Zeppelin»* – *«Граф Цепелін»*; *«Edinburgh»* – *«Едінбург»*; *«Yamato» and «Musashi»* – *«Ямато» та «Мусаши»*; *«USS Texas»* – *«ЮСС Техас»*; *«Invisible»* – *«Інвізібл»*; *«Lucille»* – *«Люцил»*; *«Black Prince»* – *«Чорний принц»*; *«Mark Graf»* - *«Марк Граф»*; *«Luftwaffe»* – *«Люфтваффе»*; *«Dave's dream»* – *«Дейвс дрім»*; *«Crossroads»* – *«Кросродс»*; *Code-named «Able»* – *«Ейбл»*; *«Gilda»* – *«Гільда»*; *«Nevada»* – *«Невада»*; *«Helen of Bikini»* - *«Гелен Бікіні»*; *USS «Saratoga»* - *«Саратога»*; *«Hellcat» fighters* – *винисчувачі «Гелкат»*; *«Avenger» bombers* – *бомбардувальники «Евенджер»*; *«Kamikaze» attacks* – *атака «Камікадзе»*; *«Romeo»* – *«Ромео»*.

Тобто, ми бачимо, що переважно для перекладу назв кораблів, бомб та операцій було використано таку трансформацію, як *транслітерація*.

Далі розглянемо інші перекладацькі трансформації які були використані під час перекладу військово-морської термінології у телесеріалі. Матеріал був поданий у порядку появи у телесеріалі.

1 сезон 1,3-5,9 серії

00:05:34 --> 00:05:36 «Ferry; military cargo» «Пором, військовий вантаж» перекладач використав граматичну трансформацію **дослівний переклад**.

00:08:34 --> 00:08:36 «Hull; on the starboard» «Каркас, на правому борту корабля» в даному випадку для першого слова використали **дослівний переклад**, а для другого **генерлізацію**.

00:10:21 --> 00:10:22 «Captain's bridge, bow» «Капітанська рульова рубка, носова частина», використана трансформація **генералізація**.

00:11:46 --> 00:11:48 «Norwegian resistance fighters» «Норвезькі бійці опору», використана трансформація **дослівний переклад**.

00:19:32 --> 00:19:33 «A gun» «гармата», використали **конкретизацію**, подане слово виражає основне значення «зброя», а в серіалі перекладач використав конкретизацію і вказав, що це саме гармата.

00:20:28 --> 00:20:30 «Infused with combat damage» «Всипаний бойовими пошкодженнями» використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:20:32 --> 00:20:33 «Fire contact» «Вогневий контакт» використано **дослівний переклад**.

00:21:12 --> 00:21:13 «Infighting» «Ближній бій» використано **дослівний переклад**.

00:21:23 --> 00:21:25 «Enemy cruiser» «Ворожий крейсер» використано **дослівний переклад**.

00:23:34 --> 00:23:36 «Hidden weapons» «Прихована зброя» використано **дослівний переклад**.

00:24:12 --> 00:24:13 «Command Bridge» «Капітанський місток», використана **модуляція**.

00:24:23 --> 00:24:24 «Antiaircraft artillery gun» «Зенітні гармати», використана трансформація **конкретизація**.

00:25:00 --> 00:25:03 «Anti-tank gun» «Протитанкова гармата» використано **конкретизацію**.

00:25:23 --> 00:25:24 «Front towers of Sidnei» «Передні башти Сіднея»
дослівний переклад.

00:26:03 --> 00:26:06 «2 torpedo compartments» «2 торпедних відсіки»
дослівний переклад.

00:26:11 --> 00:26:13 «Steel flip» «Сталевий клапан» використано
 трансформацію **конкретизацію.**

00:26:45 --> 00:26:46 «Cruiser» «Крейсер» використано **дослівний переклад.**

00:27:39 --> 00:27:40 «Hull» «Корпус судна» використано **дослівний переклад.**

00:28:00 --> 00:28:01 «Attacker» «Нападник» використано **дослівний переклад.**

00:28:12 --> 00:28:13 «Mines in the hold» «Міни в трюмі» використано
дослівний переклад.

00:31:43 --> 00:31:47 «**Massive chains** of one of **the anchors**» «Масивні ланцюги
 одних із якорів» використано **дослівний переклад.**

00:32:34 --> 00:32:36 «Bombing of ships» «Бомбардування кораблів»
 використано **дослівний переклад.**

00:33:09 --> 00:33:11 «Priority target» «Пріоритетна мішень» використано
дослівний переклад.

00:36:49 --> 00:36:51 «A hole in the deck» «The result of the bombing» «Діра у
 палубі. Результат бомбардування» використано **дослівний переклад.**

00:37:19 --> 00:37:23 «Flight deck, air strikes» «Льотна палуба, авіо удари» в
 першому випадку використано **дослівний переклад**, в другому **модуляція.**

00:39:48 --> 00:39:50 «Submarines, raiders, sonars» «Субмарини, рейдери,
 гідролокатори» використано **дослівний переклад.**

00:43:29 --> 00:43:32 «Masking mode» «Маскувальний засіб» використано
дослівний переклад.

00:43:58 --> 00:43:60 «**The stern is shoot off**» «**Кормову частину відірвано**» використано трансформацію **додавання**.

00:44:21 --> 00:44:23 «**Mine field deep under water**» «**Мінне поле** глибоко під водою» **дослівний** переклад.

00:45:04 --> 00:45:06 «Navigation buoys» «Навігаційні буї» **дослівний переклад**.

2 сезон 1 -4 серії

00:07:34 --> 00:07:36 «Ship's bars» «Бруси корабля» **дослівний переклад**.

00:10:21 --> 00:10:22 «Aft section, officers» «Кормова секція, офіцери» використано **дослівний переклад**.

00:18:23 --> 00:18:26 «Crew dropped **anchor, guns**» «Екіпаж кинув **якір, гармати**» **дослівний** переклад.

00:34:17 --> 00:34:18 34 «Upper deck, stern» «Верхня палуба, кормова частина» використано **дослівний переклад та додавання**.

00:37:44 --> 00:37:36 «Torpedo damage» «Пошкодження від торпеди» використано **додавання**.

00:39:11 --> 00:39:13 «Torpedo attack» «Торпедна атака» використано **дослівний переклад**.

00:39:38 --> 00:39:45 «**The Admiral, a destroyer, was sunk by his own navy**» «**Адмірал, міноносець, був затоплений власними ВМС**» було використано **транслітерацію та дослівний переклад**.

00:41:43 --> 00:41:48 «Bomb compartment, ship's armor» «Бомбовий відсік, броня корабля» **дослівний переклад**.

00:44:07 --> 00:44:10 «Unstable explosive charges» «Нестабільні вибухові заряди» **дослівний** переклад.

2 сезон 8 серія

00:03:34 --> 00:03:40 «Their **hulls** are protected by an **armor plate**» «Їхні **корпуси** захищені **бронепластиною**» було використано **дослівний переклад**.

00:03:45 --> 00:03:46 «Filled with **weapons**» «Нашпиговані **зброєю**» було використано **дослівний переклад**.

00:03:50 --> 00:03:53 «Cannon towers, floating fortresses» «Гарматні башти, плавучі фортеці» **дослівний переклад**.

00:04:34 --> 00:04:36 «Ship Commander» «Командир корабля» був використаний **дослівний переклад**.

00:05:29 --> 00:05:30 «Japanese Navy» «Японський морський флот» було використано **упущення**, тому що Navy – це військово-морський флот.

00:05:44 --> 00:05:45 «Battle for the bay» «Битва за затоку»

00:06:27 --> 00:06:31 «Torpedoes, artillery and aviation» «Артилерія, торпеди та авіація» використано **дослівний переклад**.

00:07:16 --> 00:07:17 «Threat of defeat» «Загроза поразки» було використано **дослівний переклад**.

00:07:29 --> 00:07:34 «Decks of enemy ships» «Палуби ворожих кораблів» було використано **дослівний переклад**.

00:07:44 --> 00:07:45 «US forces» «Сили США» використано **дослівний переклад**.

00:08:10 --> 00:08:12 «Decisive mission, gun battery» «Вирішальна місія, гарматна батарея» було використано **дослівний переклад та конкретизацію**.

00:08:35 --> 00:08:36 «The first wave of bombs» «Перша хвиля бомб» було використано **дослівний переклад**.

00:09:27 --> 00:09:30 «Shipwrecks, main anchor» «Уламки корабля, головний якір» використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:11:27 --> 00:11:28 «Giant propellers» «Гігантські гребні гвинти» використано трансформацію **генералізацію**.

00:12:56 --> 00:12:60 «38 caliber guns» «Гармати 38 калібру» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:13:12 --> 00:13:15 «Guns of 46 calibers» «Гармати 46 калібрів» було використано **дослівний переклад**.

00:13:43 --> 00:13:45 «Navy communicator» «Військово-морський зв'язківець» було використано **дослівний переклад**.

00:14:30 --> 00:14:36 «Hundreds of shell casings with minor weapon» «Сотні гільз з меншої зброї» було використано **дослівний переклад**.

00:15:06 --> 00:15:16 «**High-speed attack aircraft with bombs and torpedoes on board**» «**Швидкісний штурмовик з бомбами і торпедами на борту**» було використано **дослівний переклад**.

00:15:33 --> 00:15:36 «Battleship, anti-aircraft guns, torpedo boat» «Бойовий корабель, зенітні установки, торпедоносець» було використано **дослівний переклад та конкретизація**.

00:16:25 --> 00:16:27 «**The hull is torn in two**» «**Корпус розірваний на двоє**» використано **дослівний переклад**.

00:16:55 --> 00:17:05 «**The pit of the ship's power, 46-meter cannon front tower**» «**Осердя потуги корабля, передня 46 метрова гарматна башта**» було використано **еквівалентний переклад дослівний переклад**.

00:17:10 --> 00:17:12 «**Projectiles and gunpowder** were stored here» «Тут зберігалися **снаряди та порох**» було використано **дослівний переклад**.

00:18:08 --> 00:18:10 «The second magazines» «Другий магазин» було використано **дослівний переклад**.

00:22:28 --> 00:22:28 «Landing attack» «Висадка морського десанту» використано трансформацію **описовий переклад**.

00:25:39 --> 00:25:41 «Company Commander» «Командир роти» використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:27:52 --> 00:27:54 «Partitions, keels, wooden remains» «Перегородки, килі, дерев'яні рештки» було використано **дослівний переклад**.

00:29:40 --> 00:29:40 «River vessels, deep keel» «Річкові судна, глибокий кіль» було використано **дослівний переклад**.

00:30:34 --> 00:30:36 «The ship's crew» «Екіпаж корабля» було використано **дослівний переклад**.

9 серія

00:02:10 --> 00:02:11 «Battleship» «Лінкорн» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:03:13 --> 00:03:17 «**Commander of the British Navy**» «**Командувач британського флоту**» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:03:29 --> 00:03:33 «German Imperial Navy» «Німецький імперський флот» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:04:00 --> 00:04:03 «Line cruisers» «Лінійні крейсери» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:04:36 --> 00:04:38 «Naval armament» «Військово-морське озброєння» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:05:32 --> 00:05:36 «**Complex engines, firearms in a huge hull**» «**Складні двигуни, вогнепальні установки у величезному корпусі**» було використано **дослівний переклад**.

00:05:44 --> 00:05:46 5.44 «35 caliber guns» «Гармати 35 калібру» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:05:56 --> 00:05:59 «Ability to pierce **armor**» «Зданість пробити **броню**» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:06:49 --> 00:06:52 «The First World War» «Перша світова війна» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:07:26 --> 00:07:32 «Secret task, operation» «Секретне завдання, операція» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:08:26 --> 00:08:30 «Mobilized the fleet» «Мобілізували флот» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:09:25 --> 00:09:28 «Royal Navy» «Королівський флот» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:10:00 --> 00:10:05 «Battlefield, chemical battle curtains» «Поле бою, хімічні бойові завіси» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:10:33 --> 00:10:36 «2 gun turrets» «2 гарматні башти» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:10:42 --> 00:10:45 «Explosive strike» «Вибуховий удар» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:11:20 --> 00:11:26 «Hull, explosive power» «Корпус судна, вибухова сила» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:12:01 --> 00:12:02 «Amunition» «Боєприпаси» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:12:15 --> 00:12:16 «Access blast doors» «Вибуховостійкі двері» було використано **дослівний переклад**.

00:13:00 --> 00:13:05 «Ship explosion» «Вибух корабля» було використано **дослівний переклад**.

00:13:15 --> 00:13:17 «Type of explosive Cordit» «Тип вибухівки Кордит» було використано **дослівний переклад**.

00:13:37 --> 00:13:38 «Impress the enemy» «Вразити ворога» було використано **дослівний переклад**.

00:14:19 --> 00:14:23 «Preventative fire spreading» «Засоби для запобігання поширення вогню» використано **генералізацію**.

00:14:55 --> 00:14:56 «Protected care» «Захищені люки» використано **дослівний переклад.**

00:15:46 --> 00:15:50 «Container with cordite» «Контейнер з кордитом» було використано **дослівний переклад.**

00:17:34 --> 00:17:36 «Tactical blunder» «Тактична помилка» було використано **дослівний переклад.**

00:18:35 --> 00:18:37 «Artillery fire» «Артилерійський вогонь» було використано **дослівний.**

00:19:04 --> 00:19:08 «Crossing the T» «Тактика палочка над Т» було використано **описовий переклад.**

00:19:17 --> 00:19:20 «Critical point of battle» «Критична точка битви» було використано **дослівний переклад.**

00:19:25 --> 00:19:26 «Open fire» «Відкрити вогонь» було використано **дослівний переклад.**

00:22:07 --> 00:22:10 «Damaged hull» «Пошкоджений корпус» було використано **дослівний переклад.**

00:22:17 --> 00:22:19 «Training target» «Навчальна мішень» було використано **дослівний переклад.**

00:22:56 --> 00:22:58 «Brass sleeves» «Латунні гільзи» було використано **дослівний переклад.**

00:23:27 --> 00:23:28 «Below the waterline» «Нижче ватерлінії» було використано **дослівний переклад.**

00:23:35 --> 00:23:37 «Strike by the torpedo». «Вражений торпедою» було використано **дослівний переклад.**

00:25:44 --> 00:25:48 «Armored cruiser, propeller shaft» «Броньований крейсер, гребний вал» було використано **дослівний переклад.**

00:27:40 --> 00:27:40 «Torpedo attacks» «Торпедні атаки» було використано **дослівний переклад**.

00:30:13 --> 00:30:15 «To be moored» «Бути пришвартованим» використано **дослівний переклад**.

00:31:25 --> 00:31:28 «Master» «Шкіпер» було використано **еквівалентний переклад**.

00:31:30 --> 00:31:35 «Military harbor» «Військова гавань» було використано **дослівний переклад**.

00:32:08 --> 00:32:09 «be anchored» «Стояти на якорі» використано **генералізацію**.

00:34:07 --> 00:34:08 «Open ait trap» «Відчинені ілюмінатори» використано трансформацію **конкретизацію**.

00:37:50 --> 00:37:53 «Compartment» «Відсік» використано **дослівний переклад**.

00:38:26 --> 00:38:30 «Engine room» «Машинний відділ» використано **дослівний переклад**.

00:42:00 --> 00:42:10 «New generation weapons» «Зброя нового покоління» використано **дослівний переклад**.

3 сезон 3-5 серії

00:02:57 --> 00:02:9 «Defenses radar, liner» «Обороний Радар, лайнер» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:05:14 --> 00:05:18 «Frequency changes in signals» «Частотні зміни у сигналах» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:05:34 --> 00:05:36 «Cruise speed» «Крейсерська швидкість» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:07:47 --> 00:07:48 «Fuel stains» «Плями пального» було використано трансформацію **дослівний переклад**.

00:09:19 --> 00:09:22 «Warning signals» «Попереджувальні сигнали» було використано трансформацію **дослівний** переклад.

00:11:02 --> 00:11:06 «wheel assembly» «колісні опори» було використано трансформацію **дослівний** переклад.

00:13:00 --> 00:13:10 «Black box» «Чорний ящик» було використано трансформацію **дослівний** переклад.

00:13:38 --> 00:13:10 «underwater location buoy» «підводний локаційний буй» було використано трансформацію **дослівний** переклад.

00:16:30 --> 00:16:33 «military aviation» «військова авіація» було використано трансформацію **дослівний** переклад.

00:21:00 --> 00:21:03 «Hydrolocator scanners» «Гідролокаторні сканери» було використано трансформацію **дослівний** переклад.

00:22:14 --> 00:22:20 «Satellites, autopilot» «Супутники, автопілот» було використано трансформацію **дослівний** переклад.

00:29:25 --> 00:29:30 «Cargo ship, shipwreck» «Вантаж корабля, кораблетроща» було використано трансформацію **дослівний** переклад.

00:30:01 --> 00:30:05 «Sailing hull, fishing trawler» «Вітрильний корпус, рибальський траулер» було використано трансформацію **дослівний** переклад.

00:36:00 --> 00:36:02 «trailing-edge flaps» «закрилок» використано трансформацію **конкретизація**.

00:36:28 --> 00:36:30 «Control cabin» «Кабіна пілота» використано **еквівалентний** переклад.

00:42:49 --> 00:42:50 «Military satellite» «Військовий супутник» було використано трансформацію **дослівний** переклад.

8 серія

00:00:20,417 --> 00:00:24 «In the summer of 1940 a vast **aerial armada..**» «Влітку 1940 року величезна **повітряна армада..**» використано трансформацію **дослівний переклад.**

00:00:24,958 --> 00:00:29 «sent by the Nazis **to bomb** Great Britain into submission» «відправлений нацистами для **бомбардування** Великої Британії» було використано трансформацію **дослівний переклад.**

00:00:30,663 --> 00:00:33 «**The battle** of Britain is completely different to all **air battles**» «**Битва** за Британію абсолютно відрізняється від усіх **повітряних боїв**» було використано трансформацію **дослівний переклад.**

00:00:40,604 --> 00:00:44 «is many times the size of the **British defenders**» «у багато разів перевищує розміри **британських захисників**» було використано трансформацію **дослівний переклад.**

00:00:45,512 --> 00:00:48 «the Royal Air Force» «Королівські ВПС» було використано трансформацію **еквівалентний переклад.**

00:02:02,186 --> 00:02:06 «As **gun batteries** tried to shoot down incoming **Nazi war planes...**» «Як **гарматні батареї** намагалися збити **нацистські військові літаки**» було використано трансформацію **дослівний переклад.**

00:02:10,361 --> 00:02:15 «And British and German **pilots dueled for control of the skies above**» «А британські та німецькі **пілоти змагалися за контроль над шасі**» було використано трансформацію **дослівний переклад.**

00:02:51,702 --> 00:02:56 «there were a number of **aircraft** that we know **crashed** hereabouts» «тут було кілька **літаків**, які, як ми знаємо, **розбилися**» було використано трансформацію **дослівний переклад.**

00:03:32,376 --> 00:03:36 39 «**39 british fighter planes** are shot out of the skies» «**39 британських винищувачів** злетіли в небо» було використано **еквівалентний переклад.**

00:04:08,146 --> 00:04:11 «protected from the elements» «захищений від боєвиків» було використано **еквівалентний** переклад.

00:04:15,854 --> 00:04:18 «hitting concrete and the aircraft will disintegrate» «при ударі об бетон і літак розпадеться» було використано **дослівний** переклад.

00:04:27,800 --> 00:04:30 «protects it from oxygen and corrosion» «захищає його від кисню та корозії» використано **дослівний** переклад.

00:04:46 --> 00:04:50 «This is an **engine a lower engine cowling panel** and it's got» «Це **двигун з нижньою панеллю капота двигуна**, і він є» використано **дослівний** переклад та **генералізація**.

00:05:15,212 --> 00:05:18 «the very typical **Hawker engine cowling fastener** here» «дуже типова **застібка капота двигуна Хевкер**» використано **дослівний** переклад та **транскрипція**.

00:05:18,916 --> 00:05:21 «This is a piece of **upper wing**» «Це частина **верхнього крила**» був використаний **дослівний** переклад.

00:05:41,273 --> 00:05:45 «And its hollow **metal skeleton**» «І його порожнистий **металевий корпус**» був використаний **еквівалентний** переклад.

00:05:45,578 --> 00:05:48 «of **direct fire** that would cripple other **fighters**» «**прямий вогонь**, який би пошкодив інших **бійців**» було використано **дослівний** переклад.

00:05:57,490 --> 00:06:01 «**air attack** and for that it was hard to find a better design» «**повітряна атака**, і для цього було важко знайти кращу конструкцію» було використано **дослівний** переклад.

00:06:55,880 --> 00:07:00 «Where her **rear fuselage** used to be is now just an empty space» «Там, де раніше був її задній фюзеляж, тепер просто порожній простір» було використано **дослівний** переклад.

00:07:18,672 --> 00:07:22 «She's peppered with **cannon fire**» «Він **всипаний гарматним вогнем**» було використано **дослівний** переклад та **граматична**

заміна, оскільки кораблі в англійській мові мають жіночий рід, а в українській мові чоловічий рід.

00:07:27,013 --> 00:07:31 «**canon strikes** that have come through from **the bottom of the wing** and punched out **the top of the wing**» «канонічні удари, які пробиваються знизу крила і вибивають верхню частину крила.» було використано **дослівний** переклад.

00:07:38,288 --> 00:07:41 «How could one of **the RAF best fighter planes** end» «Як міг закінчитися один з найкращих **винищувачів RAF**» було використано **дослівний** переклад.

00:08:01,313 --> 00:08:05 «Andy travels to a **bunker** deep underground...» «Енді їде в **бункер** глибоко під землею...» було використано **дослівний** переклад.

00:08:15,492 --> 00:08:18 «From this very room, its **top commanders modeled and controlled the battle** of Britain 24 hours a day» «Саме з цієї кімнати його **найкращі командири моделювали та керували битвою** за Британію 24 години на добу» було використано **дослівний** переклад.

00:08:26,771 --> 00:08:29 «**the counters** on the table and it told **the controller** which **enemy aircraft** were coming in at what height» «**лічильники** на столі повідомляв **диспетчеру**, на якій висоті заходить **літак противника**» було використано **дослівний** переклад та **еквівалентний** переклад.

00:08:53,366 --> 00:08:55 «**reports** reached the **control room** of a huge formation» «**доповіді** дійшли до **диспетчерської**» було використано переклад з **еквівалентом**.

00:08:55,932 --> 00:09:00 «German **bombers** heading towards the English coast» «німецьких **бомбардувальників**, які прямували до англійського узбережжя» було використано **дослівний** переклад.

00:09:39,811 --> 00:09:43 «**the Messerschmidt 110 lacks the British plane's agility**» «**Мессершмітту 110 не вистачає маневреності британських літаків**» було використано **дослівний** переклад та **транскрипці**.

00:09:44,815 --> 00:09:49 «**But two powerful 20 millimeter cannons in its nose cone are a deadly threat to anything that strays in front of it**» «**Але дві потужні 20-міліметрові гармати в його носовому конусі становлять смертельну загрозу для всього, що блукає перед ним**» було використано **дослівний** переклад.

00:11:30,488 --> 00:11:35 «**is that the German's have recently adopted a protective tactic**» «**полягає в тому, що німці нещодавно прийняли захисну тактику**» було використано **дослівний** переклад.

00:11:38,729 --> 00:11:42 «**When attacked, they form tight defensive formations that can only be broken up by a highly dangerous head on attack**» «**Під час нападу вони утворюють тісні оборонні формування, які можуть бути розбиті тільки дуже небезпечною боєголовкою в атаці**» було використано **дослівний** переклад та **еквівалентний** переклад.

00:12:00,317 --> 00:12:02 «**The whole squadron attacked a formation of about**» «**Вся ескадриль атакувала стрій**» було використано **дослівний** переклад.

00:12:05,891 --> 00:12:09 «**The pilots broke up the enemy's defensive circles in a series of head on attacks**» «**Льотчики розбили оборонні кола противника серією лобових атак**» було використано **дослівний** переклад та **еквівалентний** переклад.

00:12:15,800 --> 00:12:18 «**Maffett fires on the German plane for no more than a few seconds and then must bank to the side**» «**Маффет стріляє по німецькому літаку не більше кількох секунд, а потім повинен нахилитися в сторону**» було використано **дослівний** переклад та **транслітерацію**.

00:12:37,487 --> 00:12:40 «and as he did so the **aircraft** that he was turning away from **opened fire**» «і коли він це зробив, **літак**, від якого він ухилявся, **відкрив вогонь**» було використано **дослівний** переклад.

00:12:44,362 --> 00:12:46 «From **the guns** in its **nose cone** the **Messerschmidt** launches a spread of **20 millimeter canon shells...**» З гармат у носовому конусі «**Мессершмітт**» випускає **20-міліметрові гарматні снаряди...**» було використано **дослівний** переклад та **еквівалентний** переклад.

00:13:56,869 --> 00:14:00 «It's the **shifting German tactics** and sheer numbers of **Luftwaffe fighters** that help explain why Maffett» «Саме **мінлива німецька тактика** і величезна кількість **бійців Люфтваффе** допомагають пояснити, чому Маффет...» було використано **дослівний** переклад та **транскодування**.

00:14:31,768 --> 00:14:35 «In one of the world's busiest **shipping lanes**» «На одному з найжвавіших **судноплавних шляхів** у світі» було використано **дослівний** переклад.

00:15:43,508 --> 00:15:46 «Where a **struggle for survival** becomes one of» «Де **боротьба за виживання** стає однією з таких» було використано **дослівний** переклад.

00:15:58,458 --> 00:16:02 «**million troops** including **the cream** of the **British army** trapped on the shore» «**мільйонні війська**, включаючи еліту **британської армії**, затриману на березі» було використано **дослівний** переклад та **еквівалентний** переклад.

00:16:04,595 --> 00:16:08 «The British were braced for kind of **total defeat**» «Британці були готові до **повної поразки**» було використано **дослівний** переклад.

00:16:16,241 --> 00:16:20 «**the royal Navy** sends all the ships it can muster including one **powerful destroyer**» «**королівський флот** відправляє всі кораблі,

які може зібрати, включаючи один **потужний есмінець**» було використано **дослівний** переклад.

00:16:27,620 --> 00:16:32 «**The four inch guns of HMS Wakeful** make her a deadly **opponent**» «**Чотири дюймові гармати корабля британських ВМС** роблять його смертельним **супротивником**» було використано **дослівний** переклад та **генералізацію**.

00:16:46,303 --> 00:16:52 «On the evening of the 28th of May and under **intense bombardment**» «Увечері 28 травня під **інтенсивним бомбардуванням**» було використано **дослівний** переклад.

00:18:38,618 --> 00:18:42 «A four inch royal Navy gun» «**Чотиридюймова гармата королівського флоту**» було використано **дослівний** переклад та **упущення**.

00:18:49,892 --> 00:18:52 «You can see also **the remnants of the machinery** and stuff like that» «Ви також можете **побачити залишки техніки** і тому подібне» було використано **дослівний** переклад.

00:19:28,833 --> 00:19:34 «**The stricken warship's stern** bears the marks of a **violent assault**» «**Корма враженого військового корабля** має сліди **насильницького штурму**» було використано **дослівний** переклад.

00:21:48,373 --> 00:21:52 «Perhaps **the Wakeful** was the victim of a **German air patrol**» «**Можливо Вейкфул** став жертвою **німецького повітряного патруля**» було використано **дослівний** переклад та **траскодування**.

00:22:05,456 --> 00:22:09 «That does not suggest a **bombing attack**» «Це не говорить про **бомбардування**» було використано **конкретизацію**.

00:22:09,394 --> 00:22:14 «It seems like the destruction that might result from **torpedoes**» «Схоже на руйнування, які можуть виникнути від **торпед**» було використано **дослівний** переклад та **упущення**.

00:22:27,410 --> 00:22:33 «**Wakeful** was not hunted down by a **submarine** but something else» «**Вейкфул** був переслідуваний не **підводним човном**, а чимось іншим» було використано **дослівний** переклад та **транскодування**.

00:22:33,385 --> 00:22:36 «A German **surface vessel** that gets dangerously close» «Німецьке **надводне судно**, яке небезпечно наближається до» було використано **дослівний** переклад.

00:22:45,530 --> 00:22:49 «**E-boats** are small, agile and fast» «**Торпедні човни** маленькі, маневрені та швидкі» було використано **еквівалентний** переклад.

00:22:52,134 --> 00:22:55 «head to head battle» «**лобовий бій**» було використано **еквівалентний** переклад.

00:23:13,359 --> 00:23:17 «in on the **buoy** that marks the point where she is to turn and» «на **буй**, який позначає точку, куди вона має повернути» було використано **дослівний** переклад.

00:25:04,370 --> 00:25:08 «two **torpedoes** in the water and his **captain** orders» «**дві торпеди** у воді, і його **капітан** наказує» було використано **дослівний** переклад.

00:26:30,522 --> 00:26:35 «than **300,000 troops** are rescued all their armaments, **tanks and vehicles** lie abandoned in France» «**понад 300 000 військовослужбовців** врятовані, усі їхні **танки та машини** лежать покинуті у Франції» було використано **дослівний** переклад та **упущення**.

00:28:52,395 --> 00:28:57 «**Her giant propellers** thrust her forward at **37 knots**» «**Його гігантські пропелери** штовхали його вперед зі швидкістю **37 вузлів**» було використано **дослівний** переклад та **граматична заміна**.

00:29:33,035 --> 00:29:38 «**royal Navy** sends six **German ships** to the **bottom** of the **fjord**» «**королівський флот** відправляє шість **німецьких кораблів** на дно **фіорду**» було використано **дослівний** переклад.

00:29:45,014 --> 00:29:50 «they **fired torpedoes** from the outskirts of the fjord into the harbor» «вони **випустили торпеди** з околиць фіорду в гавань» було використано **дослівний** переклад.

00:33:08,520 --> 00:33:11 «it's difficult to get a really good **bearing**» «важко отримати справді хороший **підшипник**» було використано **дослівний** переклад.

00:33:53,465 --> 00:33:58 «A giant crack along her **bow** suggests she was hit and hit hard» «Гігантська тріщина вздовж його **носової частини** говорить про те, що його сильно вдарили» було використано **еквівалентний** переклад та **граматична заміна**.

00:34:15,052 --> 00:34:20 «**warships** days after she survived a deadly **assault?**» «**військових кораблів** через кілька днів після того, як він пережив смертельний **напад?**» було використано **дослівний** переклад.

00:35:54,850 --> 00:35:59 «two of the **British destroyers** launch a **barrage of torpedoes**» «два **британські есмінці** запускають **шквал торпед**» було використано **дослівний** переклад.

00:36:14,971 --> 00:36:18 «Until, out of **ammunition** and completely outgunned» «Поки, не закінчившись **боєприпасів** і повністю перевершений» було використано **дослівний** переклад.

00:37:07,124 --> 00:37:10 «During the first attack the **British fleet** managed to sink the only German **fuel tanker** in the harbor» «Під час першої атаки **британському флоту** вдалося потопити єдиний німецький **танкер з паливом** у гавані» було використано **дослівний** переклад.

00:37:52,902 --> 00:37:57 «More importantly it fatally undermines German naval plans for an **invasion** of Britain» «Що ще важливіше, це фатально підриває плани німецького флоту щодо **вторгнення** до Британії» було використано **дослівний** переклад.

00:38:00,610 --> 00:38:04 «**The battle of Narvik** crippled the German **destroyer force**» «**Битва під Нарвіком** пошкодила **німецькі міноносці**» було використано **дослівний** переклад, **транскодування** та **еквівалентний** переклад.

00:38:21,864 --> 00:38:26 «not unless he can obliterate the threat of **the RAF planes**» «якщо тільки він не зможе знищити загрозу **літаків RAF**» було використано **дослівний** переклад.

00:39:33,169 --> 00:39:37 «This area has always been known as «**the ship swallower**» and that's because it's an area with very big **mobile sandbanks**» «Ця територія завжди була відома як «**поглинач корабля**», і це тому, що це область з дуже великими **рухливими піщаними відмілинами**» було використано **дослівний** переклад.

00:42:41,591 --> 00:42:45 «millions of gallons of water» «мільйони галонів води» було використано **дослівний** переклад.

00:43:10,953 --> 00:43:15 «The fact that her **wingtips** are missing and her **nose** is gone» «Справа в тому, що у нього відсутні **кінчики крил** і немає **носа**» було використано **дослівний** переклад та **упущення**.

00:43:29,773 --> 00:43:33 «**Bullet holes** in one of her **propellers**» «Кульові отвори в одному з її **пропелерів**» було використано **дослівний** переклад.

00:45:23,821 --> 00:45:27 «what was by far the finest **air defense system** in the world» «яка була найкращою системою **протиповітряної оборони** в світі» було використано **дослівний** переклад.

00:45:40,671 --> 00:45:44 «**network of radar stations** all along its Southern coast» «**мережа радіолокаційних станцій** по всьому її південному узбережжю» було використано **дослівний** переклад.

00:45:45,408 --> 00:45:50 «Each feeding information in real time to **fighter command**» «Кожна подача інформації в режимі реального часу до **винищувачів**» використано трансформацію **конкретизацію**.

00:46:02,491 --> 00:46:05 «such a tough opponent» «такий важкий суперник» було використано **дослівний** переклад.

00:46:05,162 --> 00:46:08 «There are **138 RAF airfields** in Britain during the battle of Britain and only one is knocked out for more than 48 hours, in the entire battle» «У Великобританії є **138 аеродромів Королівських ВПС**, і лише один вибитий більше ніж за 48 годин за весь бій» було використано **дослівний** переклад та **еквівалентний** переклад.

Серія 10

00:00:32,350 --> 00:00:36 «power of the atomic bomb» «сила атомної бомби» було використано **дослівний** переклад.

00:00:48,470 --> 00:00:50 «A year later the U.S. military begins» «Рік потому Американські військові починають» було використано **дослівний** переклад.

00:00:50,900 --> 00:00:53 «a series of nuclear tests» «серії ядерних випробувань» було використано **дослівний** переклад та **еквівалентний** переклад.

00:01:54,900 --> 00:01:59 «80 million tons of **explosive nuclear power** rock **Bikini..**»

«80 мільйонів тон **вибухової ядерної енергії** сколихнули **Бікіні..**» було використано **дослівний** переклад та **транслітерацію**.

00:02:00,470 --> 00:02:03 «In a series of deadly experiments» «У ході смертельних експериментів» було використано **дослівний** переклад.

00:02:07,940 --> 00:02:12 «Battleships, submarines and even an aircraft carrier» «Лінкори, субмарини та навіть авіаносець» було використано **дослівний** переклад.

00:02:24,830 --> 00:02:28 «you can witness a nuclear battlefield...» «ядерне поле бою» було використано **дослівний** переклад.

00:03:02,630 --> 00:03:05,330 «So we've taken this very modest **tin boat**» «Отже, ми взяли цей дуже скромний **жерстяний човен**» було використано **дослівний** переклад.

00:03:05,370 --> 00:03:08 «turned it into the most advanced **sonar mapping system**»

«перетворив його на найпередовіше **гідролокаторне картаграфування**» використано **еквівалентний** переклад.

00:04:07,630 --> 00:04:09 «They viewed the entire fleet out there as simply» «Вони вважали весь флот просто» було використано **дослівний** переклад.

00:04:09,730 --> 00:04:12 «being **fish** in an **atomic barrel**» «була **вибухівка в атомній бочці**» було використано **еквівалентний** та **дослівний** переклад.

00:04:13,300 --> 00:04:15 «The first **test of operation Crossroads**» «Перше **випробування операції Кроссроадс**» було використано **дослівний** переклад та **транскодування**.

00:04:15,940 --> 00:04:20 «on July 1st, 1946, is **code-named Able**» «мало **кодову назву Ейбл**» було використано **дослівний** переклад та **транскодування**.

00:04:22,550 --> 00:04:27 «The able test was a test of an **air detonation** of an **atomic bomb**» «Спроможним випробуванням було випробування **повітряної детонації атомної бомби**» було використано **дослівний** переклад.

00:04:47,270 --> 00:04:52 «**The able bomb, named Gilda, has a power of 23 kilotons**»

«**Бомба Ейбл з назвою Гільда має потужність 23 кілотонни**» використано **дослівний** переклад та **транслітерацію**.

00:05:15,270 --> 00:05:18 «to record blast pressures, radioactivity levels» «фіксація тиску вибуху, рівню радіоактивності» використано **дослівний** переклад.

00:05:30,810 --> 00:05:33 «The bomb's target, a bullseye right at the center» «Ціль бомби, мішень у центрі» використано **еквівалентний** переклад.

00:05:33,420 --> 00:05:38 «of the **Guinea pig fleet**, is the **US battleship Nevada**» «**піддослідний крок флоту, американський лінкор Невада**» використано **еквівалентний переклад, дослівний переклад та транслітерацію.**

00:06:36,510 --> 00:06:39 «She's an **attack-transport ship**» «Він є **ударно-транспортне судно**» використано **дослівний** переклад.

00:06:39,120 --> 00:06:43 «A survivor of a **torpedo strike** and the Okinawa landings». «**Пережив торпедний удар** та висадку на..» використано **дослівний** переклад.

00:06:44,750 --> 00:06:49 «For the able test, she's meant to be merely a bystander» «Для перевірки здатності він повинен бути просто стороннім спостерігачем» використано **дослівний** переклад.

00:08:03,070 --> 00:08:05 «**the skipper** positions the **Indies Surveyor** directly» «**капітан** безпосередньо позиціонує **індійського Севея**» використано **еквівалентний переклад та транскодування.**

00:09:24,110 --> 00:09:26 «Is that the bow?» «Це ніс корабля?» використано **дослівний** переклад.

00:09:29,650 --> 00:09:32 «the impact of the nuclear blast» «вплив ядерного удару» використано **дослівний** переклад.

00:09:49,570 --> 00:09:54 «To reveal the grotesque and shocking remains of **the USS Gilliam**» «Щоб розкрити гротескні та шокуючі залишки **ВМС США Гільяма**» використано **дослівний переклад та транскодування.**

00:10:01,580 --> 00:10:05 «Where once she measured **70 feet** from the top of her **masts**» «Де колись він був **70 футів** заввишки своїх **щогл**» використано **дослівний** переклад.

00:10:13,060 --> 00:10:17 «One **mast** is missing and the other **lies smashed** on the seabed» «Одна **щегла** зникла, інша **розчавлена** на **морському дні**» використано **дослівний** переклад.

00:10:18,670 --> 00:10:22 «The **steel gunwales** droop over the **ship's sides**» «**Сталеві бланшери** звисають над **кормою корабля**» використано **дослівний** переклад.

00:10:24,270 --> 00:10:29 «And the **hull** has melted in folds, like **loose sailcloth**» «А розплавлений **корпус** взявся складками наче **спущена парусина**» використано **дослівний** та **описовий** переклад.

00:12:41,140 --> 00:12:44 «the b-29 bomber «Dave's dream» takes off» «бомбардувальник Бі-29 Дейвс дрім» було використано **дослівний** переклад та **транслітерацію**.

00:12:44,310 --> 00:12:48,080 «Kwajalein airbase, 200 miles away» «Авіабаза Кваджалейн, 200 миль» використано **дослівний** переклад та **транскодування**.

00:13:52,650 --> 00:13:56,950 «causing it to lose buoyancy and start sinking» «Втрачає плавучість і починає тонути» використано **дослівний** переклад.

00:14:56,950 --> 00:15:00,610 «Most of the ships are still afloat» «Більшість кораблів на плаву» використано **еквівалентний** переклад та **дослівний** переклад.

00:15:14,100 --> 00:15:18,100 «flotilla would end up at the bottom of Bikini harbor» «флотилія опиниться на дні гавані Бікіні» використано **дослівний** переклад.

00:15:28,910 --> 00:15:32,850 «The **final verdict** remains shrouded in **military secrecy**» «**Остаточний вердикт** залишається огорнутим **військовою таємницею**» використано **дослівний** переклад.

00:17:24,130 --> 00:17:27,760 «The pilotfish» «Пайлотфіш» перекладач використав прийом **транскодування**, але краще було б надати **описовий переклад** переклад як «**підводний човен**».

00:17:27,800 --> 00:17:31,700 «An American Balao class attack submarine» «Американська ударна субмарина типу Балао» було використано **дослівний** переклад та **транскодування**.

00:18:24,190 --> 00:18:28,520 «a **World War II landing ship, the LSM-60**, with a single» «**десантний корабель Другої світової війни ЛСМ – 60**» використано **дослівний** переклад та **транскодування**.

00:18:53,180 --> 00:18:57,450 «Inside is a 23-kiloton atomic bomb» «кілотонна атомна бомба» було використано **дослівний** переклад.

00:18:57,490 --> 00:19:02,090 «nicknamed «Helen of Bikini» the same size and design» «названа Гелен Бікіні такого ж розміру та дизайну» використано **транскодування**.

00:23:18,010 --> 00:23:20,680 «**The pilotfish** is already tethered to the seabed» «Пайлотфіш прив'язаний до морського дна» перекладач використав прийом **транскодування**, але краще було б надати **описовий** переклад як «**підводний човен**».

00:24:23,710 --> 00:24:26,380 «When these combined forces reach the bow» «Коли ці об'єднані сили досягають носа корабля» використано **дослівний** переклад.

00:24:26,420 --> 00:24:29,250 «they find a weak spot by the **torpedo room**» «вони знаходять слабе місце біля **торпедного відсіку**» використано **еквівалентний** переклад.

00:25:26,170 --> 00:25:28,780 «The gigantic aircraft carrier» «авіаносець ВМС США» використано **генералізацію**.

00:25:28,810 --> 00:25:30,840 «The USS Saratoga» «Авіаносець ВМС США Саратога» використано **генералізацію** та **транскодування**.

00:25:37,320 --> 00:25:41 «Her lethal payload is around 18 hellcat fighters» «Її смертельне навантаження становить близько 18 винищувачів Гелкат» використано **дослівний** переклад та **транслітерацію**.

00:25:41,720 --> 00:25:44 «40 avenger bombers» «40 бомбардувальників Евенжер» використано **дослівний** переклад та **транскодування**.

00:25:51,730 --> 00:25:54,800 «5 kamikaze attacks» «5 атак камікадзе» використано **транслітерацію** та **дослівний** переклад.

00:26:29,070 --> 00:26:31,740 «With watertight compartments» «з водонепроникними відсіками» використано **дослівний** переклад.

00:28:02,460 --> 00:28:08,130 «Then, nearby, the gigantic bow of the carrier» «Потім гігантський ніс авіаносця» використано **дослівний** переклад.

00:28:59,860 --> 00:29:04,960 «massive warping and rippling, known as washboarding» «масивне викривлення та брижі, відомі як явище рифлення» використання **еквівалентного** перекладу.

00:31:04,950 --> 00:31:08,620 «flight deck, running half the length of the entire ship»

«льотна палуба, що проходить половину довжини всього корабля» використано **дослівний** переклад.

00:35:23,970 --> 00:35:28,640 «But the cold war atomic arms race has now begun» «Проте атомна гонка озброєнь холодної війни» використано **дослівний** переклад.

00:36:36,410 --> 00:36:38,510 «The hydrogen bomb» «Воднева бомба» **дослівний** переклад.

00:36:38,550 --> 00:36:42,820 «thermonuclear» «Термоядерна бомба» використано **генералізацію**.

00:36:49,720 --> 00:36:53,430 «While the able and baker bombs used nuclear fission» «Пока Ейбл та бомби типу Бейкер використовують ядерний поділ» було використано **транслітерацію** та **дослівний** переклад.

00:37:01,140 --> 00:37:04,100 «nuclear fusion» «ядерний синтез» було використано **дослівний** переклад.

00:40:11,890 --> 00:40:16,100 «later test, codename Romeo» «пізній експеримент, кодова назва Ромео» використано **еквівалентний** переклад, **дослівний** переклад та **транслітерацію**.

00:41:09,420 --> 00:41:13,190 «with twice as much active **nuclear fuel** as planned» «з вдвічі більшою кількістю активного **ядерного палива**, ніж планувалося» використано **дослівний** переклад.

00:44:16,440 --> 00:44:20,370 «the **shocking power** of a **thermonuclear device**» «**вибухова сила термоядерного пристрою**» використано **дослівний** переклад.

00:46:10,750 --> 00:46:12,680 «with **multiple warheads** mounted on long-range **ballistic missiles**» «на **балістичних ракетах** великої дальності встановлено **численні боєголовки**» використано **дослівний** переклад.

Під час дослідження ми користувалися класифікацією, що була запропонована В.Н. Комісаровим, який виділяв такі основні групи перекладацьких трансформацій: граматичні, лексичні, лексико-граматичні. За результатами нашого дослідження ми дійшли висновків, що найчастіше для перекладу військово-морських термінів у телесеріалі «Осушення океанів» використовувалась така граматична трансформація, як *дослівний переклад* – 308 випадків. Наступною трансформацією був *еквівалентний переклад* – 57 випадків. *Описовий переклад* – 30 випадків, *транслітерація та транскрибування* – 25 випадків. Під час аналізу військово-морської термінології було використано й інші лексичні та лексико-граматичні трансформації: *генералізація* – 11 випадків, *конкретизація* – 10 випадків, *модуляція* – 6 випадків, *додавання* – 3 випадки, *упущення* – 5 випадки, *граматичні заміни* -7 випадків.

Загалом було проаналізовано 452 військово-морський термін. З них 90% військово-морські терміни та 10% власні назви. Щодо перекладацьких трансформацій – 58% становить трансформація дослівний переклад, 15% еквівалентний переклад, 12% описовий переклад, 7% транслітерація та

транскрибування, лексико-семантичні заміни 4%, додавання 1%, упущення 1% та граматичні заміни 2%.

Таким чином, у третьому розділі ми встановили, що вибір способу перекладу залежить від структури самого терміну. Найбільш поширеними і популярними трансформаціями серед перекладачів як для перекладу простих, так і багатокomпонентних термінів вважаються дослівний переклад, еквівалентний переклад та описовий переклад. У процесі перекладу скорочень, власних назв та абревіатур найчастіше використовувалися такі трансформації, як дослівний переклад, а також, транскрипція та транслітерація.

Отже, ми можемо зробити висновки, що при перекладі будь-яких військово-морських матеріалів фахівець, який не володіє професійною військово-морською термінологією, буде просто не в змозі здійснити якісний переклад навіть рідною мовою, не кажучи вже про іноземну мову, що свідчить про крайню необхідність отримання великих фонових знань фахівцями з військового перекладу для здійснення якісного перекладу військово-морської термінології.

ВИСНОВКИ

У ході нашого дослідження його мету було досягнуто, а поставлені перед нами завдання були виконані, а саме:

1. Ми ознайомилися з визначеннями поняття «термін», «термінологія» та «військово-морська термінологія». Терміном називають певне слово або усталене словосполучення, яке виражає спеціальне поняття науки, техніки чи іншої галузі діяльності людини та має визначення, яке розкриває саме ті ознаки поняття, що відповідають даній галузі. Термінологією називають сукупність термінів, які використовуються в певній сфері наукового знання чи професійній діяльності для того, щоб позначити її фахові поняття. Військово-морською термінологією називають сукупністю моногалузевих і полігалузевих спеціальних найменувань, що співвідносяться з конкретними поняттями та реаліями військово-морської сфери й утворюють відповідну терміносистему.
2. Розглянуто класифікації військово-морської термінології. Було виявлено, що військово-морську термінологію прийнято поділяти на три основні групи: 1) військово-морську термінологію, що позначає поняття, які пов'язані безпосередньо з військово-морською справою, збройними силами, способами ведення збройної боротьби; 2) військово-технічну термінологію, яка включає науково-технічні терміни; 3) емоційно забарвлену військово-морську лексику (сленг), представлену словами та сполученнями, які часто вживаються в основному в усній розмовній мові військовослужбовців і є фактично стилістичними синонімами відповідних військово-морських термінів. Також було виявлено, що за труднощами розуміння і перекладу військові терміни, можна розподілити також на три групи: 1) терміни, що позначають іноземні реалії, ідентичні українським; 2) терміни, що позначають іноземні реалії,

відсутні в українській дійсності, але мають загальноприйняті українські термінологічні еквіваленти; та 3) терміни, що позначають іноземні реалії, відсутні в українській дійсності, і які не мають загальноприйнятих українських термінологічних еквівалентів.

3. Досліджено проблеми та способи перекладу військово-морської термінології. Були визначені головні проблеми перекладу військово-морської термінології, а саме: 1) виявлення, визначення, нормалізація та стандартизація основних термінів та визначень її концептуальної конструкції; 2) дефіцит адекватної лексики і термінів. Було проаналізовано основні способи перекладу військово-морської термінології за допомогою перекладацьких трансформацій, до яких відносяться: переклад з наявністю еквівалента, генералізація, конкретизація, описовий переклад, транскрибування та транслітерація, модуляція, граматична заміна та калькування. Подані трансформації дуже часто використовуються при перекладі військово-морської термінології.
4. Визначено специфіку перекладу документальних кінофільмів, а саме: ознайомлення з описом фільму, з точним зазначенням змісту кожного кадру та його координат на плівці; визначення адресата кінопродукції; ознайомлення зі структурою фільму; розгляд видів структур документального фільму; адаптування тексту для глядача в процесі перекладу з позиції базових цінностей носіїв мови перекладу; виявлення форми подачі матеріалу.
5. Проаналізовано основні проблеми перекладу військово-морської термінології у документальному серіалі «Осушення океанів». Було виявлено 6 груп, які викликали труднощі під час перекладу військово-морської термінології у серіалі «Осушення океанів». Перша група – терміни які позначали іноземні реалії, ідентичні українським. Переклад таких термінів не

завдає особливих проблем. Наступною була група термінів, що позначали іноземні реалії, які відсутні в українській дійсності, але мають загальноприйняті українські термінологічні еквіваленти. Подана група термінів перекладається за допомогою пошуку еквівалента в мові перекладу. Третьою групою були терміни, що позначали іноземні реалії, які відсутні в українській дійсності, і які не мають загальноприйнятих українських термінологічних еквівалентів. Подана група термінів перекладається зазвичай за допомогою описового перекладу або пошуку еквівалента в мові перекладу. Наступною групою були терміни які мали декілька варіантів перекладу. Подані терміни були перекладені відповідно контексту в якому використовувалися. Далі було виявлено скорочення військово-морських термінів. Незнання поданих скорочень може призвести до непорозуміння перекладачем значення певного терміну. Також, під час аналізу було виявлено власні назви кораблів, літаків, бомб, військових операцій, звання. Особливих труднощів при перекладі подана група не викликала. Якщо це назви кораблів та літаків, зазвичай в таких випадках використовувалися транслітерація або транскрибування. Але назви військово-морських операцій, або аббревіатури військово-морських сил, викликали певні труднощі. Адже перекладачеві потрібно було розшифрувати певні аббревіатури та назви операцій, і зробити це таким чином, щоб було зрозуміло глядачеві.

6. Визначено та проаналізовано перекладацькі трансформації які було використано для перекладу військово-морської термінології у документальному серіалі «Осушення океанів». Найчастіше для перекладу військово-морських термінів у телесеріалі «Осушення океанів» використовувалась така граматична трансформація, як дослівний переклад – 308 випадків. Наступною трансформацією був еквівалентний переклад – 57

випадків. Описовий переклад – 30 випадків, транслітерація та транскрибування – 25 випадків. Під час аналізу військово-морської термінології було використано й інші лексичні та лексико-граматичні трансформації: генералізація – 11 випадків, конкретизація – 10 випадків, модуляція – 6 випадків, додавання – 3 випадки, упущення – 5 випадків та граматичні заміни – 7 випадків. Загалом було проаналізовано 452 військово-морський термін. З них 90% військово-морські терміни та 10% власні назви. Щодо перекладацьких трансформацій – 58% становить трансформація дослівний переклад, 15% еквівалентний переклад, 12% описовий переклад, 7% транслітерація та транскрибування, лексико-семантичні заміни 4%, додавання 1%, упущення 1% та граматичні заміни 2%.

Отже, для адекватного перекладу військово-морської термінології перекладач повинен мати широкий спектр знань у цій галузі, а також мати уявлення про ці явища в реальному житті. Слід також зазначити, що переклад військово-морської лексики є досить складним завданням і для її адекватної реалізації необхідно враховувати ключові принципи перекладу військово-морської термінології, а також деякі нюанси, незнання яких може призвести до втрати або спотворення смислових значень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева, Ирина. *Введение в переводоведение*. Москва, АСАДЕМІА, 2004.
2. Андріянова, Ольга. *Проблеми впровадження української військово-морської термінології у Військово-Морських Силах України*. Тернопіль, Бахчисарай, 2006.
3. Аристов, Николай. *Военно-морские силы США и Великобритании*. Москва, Воениздат, 2000.
4. Арнольд, Ирина. *Стилистика. Современный английский язык*. Москва, Наука, 2002.
5. Арнольд, Ирина. *Основы научных исследований в лингвистике: учебное пособие*. Москва, Высшая школа, 2001.
6. Артюх, В'ячеслав. «До питання особливостей перекладу військової лексики. Теоретична і дидактична філологія». Київ, 2010, с.12.
7. Балабін, Володимир. *Основы військового перекладу*. Київ, Логос, 2008.
8. Балабін, Володимир. *Проблеми теорії військового перекладу*. Херсон, Гельветика, 2018.
9. Балабін, Володимир. *Теоретико-концептуальні основи військового перекладу*. Київ, 2018.
10. Балабін, Володимир. «Об'єкт і предмет теорії військового перекладу». Вінниця, № 31, 2017, сс.97-99.
11. Балабін, Володимир. «Поняття про мовне забезпечення сил». Вінниця, № 14, 2018, сс. 54-57.
12. Бархударов, Леонид. *Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории Перевода)*. Москва, Международные отношения, 2000.
13. Берди, Мишель. *Киноперевод: мало что от Бога, много чего от Гоблина*. Мосты: журнал переводчиков, 2005.
14. Білозерська, Любов. *Термінологія та переклад. Навчальний посібник для студентів філологічного напрямку підготовки*. Вінниця: Нова книга, 2010.

15. Бойко, Юрий. *Особенности перевода английской военной лексики*. Київ, 2020.
16. Борисов, Виктор. *Аббревиация и акронимия. Военные и научно-технические сокращения в иностранных языках*. Москва, Пионер, 2004.
17. Борисова, Любовь. *Основные проблемы научно-технического перевода*. Москва, Высшая школа, 2001.
18. Бродский, Михаил. *Устный перевод: история и современность*. Екатеринбург, АМБ, 2012.
19. Бузаджи, Дмитрий. *Новый взгляд на классификацию переводческих ошибок*. Москва, Всероссийский центр переводов, 2009.
20. Бушев, Александр. *Лингводидактика перевода военного термина*. Москва, 2009.
21. Василенко, Дмитро. *Шляхи і способи утворення неологізмів військової сфери в 40-90-х роках ХХ століття*. Запоріжжя, 2006.
22. Василенко, Дмитро. *Англомовні військові неологізми та їх екстралінгвальна обумовленість*. Суми, 2006.
23. Василенко, Дмитро. *Прагматичні і семантичні властивості воєнної лексики*. Івано-Франківськ, 2006.
24. Василенко, Дмитро. *Військова лексика англійської мови ХХ- ХХІ століть*. Горлівка, 2009.
25. Виноградов, Венедикт. *Введение в переводоведение*. Москва, 2001.
26. Витренко, Анатолий. *О «стратегии перевода»*. Вестник МГЛУ, 2008.
27. Военный энциклопедический словарь. Москва, Оникс, 2002.
28. Гальперин, Илья. *Стилистика английского языка. Учебник*. Москва, Высш. школа, 2001.
29. Гальперин, Илья. *Текст как объект лингвистического исследования*. Москва, Высш. школа 2000.

30. Гарбовский, Николай. *Сопоставительная стилистика профессиональной речи*. Москва, Наука, 2000.
31. Геращенко, Лариса. *Конфликт в отечественном документальном кино 90-х гг.* Москва, Всеросс. гос. ин-та кинематографии, 2003.
32. Головин, Борис. Кобрин, Роман. *Лингвистические основы учения о терминах*. Москва, Высшая школа, 2002.
33. Гринев, Сергей. *Введение в терминоведение*. Москва, Московский лицей, 1993.
34. Дубенец, Эльвина. *Лексикология современного английского языка*. Москва, Глосса-Пресс, 2002.
35. Д'яков, Андрій. Кияк, Тарас. *Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти*. Київ, Вид. дім «КМ Academia», 2000.
36. EMT 2009 expert group. «Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication», 2017.
37. Єрмолович, Дмитро. *Основи професійного перекладу*. Москва, 2004.
38. Yegorshina, Natalia. *Compound terms in the military sub-language Onomasiological aspect*. Moscow, 2000.
39. Знаменская, Татьяна. *Стилистика английского языка. Основы курса: учебное пособие*. Москва, Едиториал, 2005.
40. Зражевская, Татьяна. Беляева, Лариса. *Трудности перевода с английского на русский*. Москва, Высшая школа, 2000.
41. Исаева, Екатерина. «Особенности английской военной терминологии». *Вестник Иркутского государственного лингвистического университета*, 2009, сс. 23-26.
42. Канделаки, Татьяна. *Семантика и мотивированность терминов*. Москва, Наука, 2005.

43. Карабан, В'ячеслав. *Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі та жанрово-стилістичні проблеми*. Вінниця, Нова книга, 2002.
44. Кочарян, Юрий. «Функциональные особенности американского военно-морского сленга.» 2012, сс.16-20.
45. Кияк, Тарас. *Теорія та практика перекладу: Підручник для студ. вищ. навч. закл.* Вінниця: Нова книга, 2006.
46. Кияк, Тарас. *Фахові мови та проблеми термінознавства*. Запоріжжя, ЗНУ, 2007.
47. Князева, Екатерина. *Переводческая лингводидактика: учебно-методическое пособие*. Москва, Флинта, 2009.
48. Комарова, Зоя. *О сущности термина*. Горький, 2000.
49. Комиссаров, Вилен. *Общая теория перевода. Учебное пособие*. Москва, 1999.
50. Комиссаров, Вилен. *Современное переводоведение*. Москва, ЭТС, 2000.
51. Комиссаров, Вилен. *Пособие по переводу с английского языка на русский*. Москва, Высшая школа, 2001.
52. Корнодудова, Наталья. «Походження, склад і функціонування морської термінології в українській літературній мові.» *Мовознавчий вісник*, №10, 2010, сс. 280-284.
53. Коровушкин, Виталий. *Краткий учебный англо-русский и русско-английский словарь-минимум американского военного жаргона*. Череповец, 1980.
54. Королькова, Анна. *Специфика переводов документальных фильмов*. Курск, 2014.
55. Крижанівська, Алла. *Склад і структура термінологічної лексики української мови*. Київ, Наукова думка, 2000.
56. Кузнецов, Сергей. *Большой Толковый словарь русского языка*. Норинт, 2000.

57. Кучинская, Елизавета. *Коммуникативные стратегии военно-публицистического текста*. Москва, 2008.
58. Лату, Максим. *Военная терминология в современном военном дискурсе*. Москва, 2015.
59. Латишев, Леонид. *Технология перевода*. Москва, Высшая школа, 2000.
60. Левицкая Татьяна, Фитерман, Ада. *Проблемы перевода: на материале современного английского языка*. Москва, Международные отношения, 2001.
61. Лейчик, Владимир. *Терминоведение: предмет, методы, структура*. Москва, Либроком, 2009.
62. Лісовський, Володимир. *Військово-технічний переклад (англійська мова): Підручник*. Київ, ВІКНУ, 2009.
63. Лісовський, Володимир. *Сутність поняття військово-технічний текст*. Київ, ВІКНУ, 2018.
64. Литвиненко, Евгений. «Классификация англоязычной терминологии, относящейся к машинам и оборудованию для строительства, эксплуатации и ремонта автомобильных дорог и сооружений.» *Вестник ХНАДУ*, № 57, 2012, сс. 228-233
65. Литовченко, Василиса. Классификация и систематизация терминов. *Вестник СГАУ*, 2006, № 3, сс. 156-161.
66. Лотте, Дмитрий. *Основы построения научно-технической терминологии*. Москва, АН, 2001.
67. Міньяр-Белоручев, Рюрик. *Загальна теорія перекладу і усного перекладу*. Москва, Воєніздат, 1980.
68. Мітчел, Пітер. *English for Innovators: The Importance of ELT Provision in an Innovation Economy*. Інноватика, 2011.
69. Мешков, Олег. *Словообразование современного английского языка*. Москва, Международные отношения, 2000.

70. Могилевский, Рудольф. *Аббревиация как лингвистическое явление*. АКД, 2000.
71. Моисеев, Александр. *О языковой природе термина*. Москва, 2001.
72. Навальна, Марина, Калужинська, Юлія. «Актуалізація лексем на позначення військових дій, процесів та станів.» *Психолінгвістика*, №24, 2018, сс. 218-235.
73. Нелюбін, Леонід. *Воєнний переклад та його особливості: посібник військового перекладу*. Москва, Voenesdat, 2007.
74. Нелюбин, Леонид. *Переводческая лингводидактика: учебно-методическое пособие*. Москва, Флинта, 2009.
75. Нелюбин, Леонид. *Перевод боевых документов армий США*. Москва, Воениздат, 2008.
76. Нікіфорова, Олена. Класифікація текстів у військовому перекладі. *Філологічні трактати*, №4, 2016, сс. 33-41.
77. Орлова, Галина. *Пособие по переводу английской научно-технической литературы*. Тула, Воениздат, 1998.
78. *Основы словопроизводства английской военной терминологии*. Петропавловск-Камчатский, Изд-во КамчатГТУ, 2006.
79. Polizzotti, Mark. *Why Mistranslation Matters*. 2018.
80. Реформатский, Александр. *Термин как член лексической системы языка*. Москва, Наука, 2004.
81. Рецкер, Яков. *Теория перевода и переводческая практика*. Москва, Международные отношения, 2009.
82. Романовський, Іван. *Засоби масової інформації. Словник термінів і понять*. Москва, 2004.
83. Рутковський, Олександр. *Український словник екранних медіа*. Київ, 2007.
84. Руцаков, Василий. *Основания лингвистического перевода и проблемы сопоставления*. Санкт-Петербург, СПбГИЗА, 1996.

85. Сальский, Дмитрий. *Наброски к проблеме жанра в кино*. Киноведчес. зап., 2005.
86. Сдобников, Вадим. «Стратегии перевода: Общее определение.» *Вестник ИГЛУ*, 2011, №1, сс. 165-172.
87. Скороходько, Едуард. *Термін у науковому тексті*. Київ, Логос, 2006.
88. Скороходько, Едуард. *Питання перекладу англійської технічної літератури (переклад термінів)*. Київ : Вид-во Київського університету, 2008.
89. Стрелковский, Геннадий. *Теория и практика военного перевода*. Москва, Воениздат, 1999.
90. Суперанская, Александра. *Общая терминология: вопросы теории*. Москва, Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012.
91. Теремкова, Ольга. *Переводческие стратегии как инструмент транслатологического анализа*. Воронеж, 2012.
92. Туркаві, Мухамад. *Документальне кіно: історія питання*. Харків, 2014.
93. Черкасс, Ирина. *Лингвистические и психологические компоненты переводческой стратегии*. Пятигорск, 2003.
94. Федоров, Александр. *Основы общей теории перевода: учеб. пособие для институтов и факультетов иностр. языков*. Москва, 2002.
95. Швейцер, Алексей. *Перевод и лингвистика: учебник*. Москва, Воениздат, 2003.
96. Шевчук, Валентин. *Производные военные термины в английском языке*. Москва, Воениздат, 2003.
97. Шевчук, Валентин. *Военно-терминологическая система в статике и динамике*. Москва, Наука, 2000.
98. Шелов, Сергей. «Определение терминов и понятийная структура терминологии.» СПб., 2001, №4, сс.726-736.

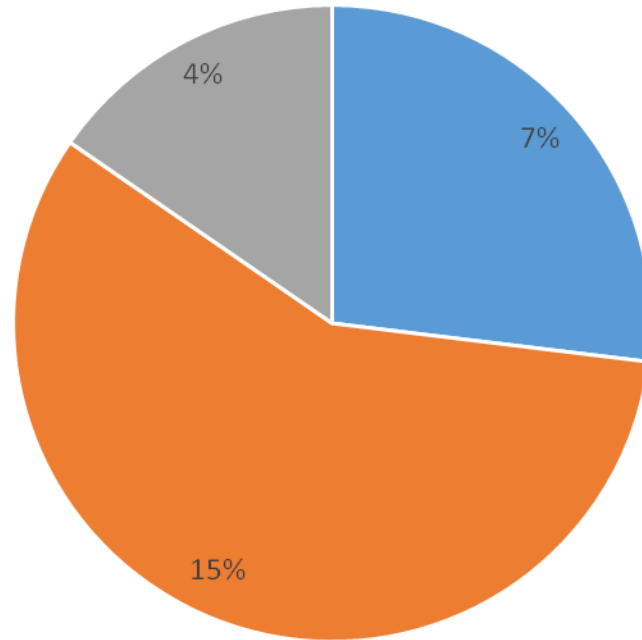
- 99.Ярошевич, Ірина. *Українська морфологічна термінологія XX- початку XXI ст.* Київ, 2008.
- 100.Bowyer, Robert. *Campaign. Dictionary of Military Terms.* Macmillan, Bloomsbury, 2004.
- 101.Brown G., *Discourse Analysis.* Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- 102.Brown M. *The Information Revolution and Development.* London: Development Outreach, 2000.
- 103.Brown P., Levinson S. *Politeness: Some Universals in Language Usage.* Cambridge, Cambridge University Press, 2009.
- 104.Ellis A., Beattie G. *The Psychology of Language and Communication.* London, Weidenfeld and Nicolson, 2010.
- 105.Gardner, W. L. Impression management. *Academy of Management Journal.* London, 2011.
- 106.Grice H. P. *Studies in the Way of Words.* – Cambridge (Mass). London, Harvard University Press, 2010.
- 107.Gumperz I. *Discourse Strategies.* Cambridge, Cambridge University Press, 2000.
108. Murray, Thomas. *The Language of Naval Pilots.* Tuscaloosa, 2000.
- 109.Nicholas, Bill. *Introduction to Documentary.* Indiana University Press, USA, 2005.
- 110.Shevchuk, Valentyn. *Military translator's guide.* St. Petersburg, 2016.
- 111.*Translating military slang terms from English.* 2016
- 112.Webster's Unabridged Dictionary. N.Y., Random House, 2001.
113. Великий тлумачний словник (ВТС) сучасної української мови. 11.09.2021. slovopedia.org.ua/93/53402/890001.html">
114. Військова лексика як різновид спеціальної лексики. 15.09.2021. knowledge.allbest.ru/languages/3c0b65625b2bc78a4c53a89421206d36_0.html
115. Документальное кино. 21.09.2021. doskado.ucoz.ru/publ/5-1-0-32

116. Неигровое кино. 22.09.2021. faculty.film.ua/uk/skillbill/skill_bill_pro/schedule/neigrovoe-kino-pozitsiya-avtora-v-neigrovom-kino-osobennosti-proizvodstva-sovremennye-tendentsii-spros-na-dokumentalnoe-kino
117. ОСНОВНЫЕ ВИДЫ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО КИНО. 24.09.2021. fainaidea.com/archives/35422
118. Military Jargon Database. 25.09.2021. jargondatabase.com/category/military
119. Military Slang Dictionary. 25.09.2021. urbandictionary.com/define.php?term=military%20slang
120. Military uniform of soldiers and officers of the World War II. Part 1. 26.09.2021. relicsww2.net/militaryuniform-of-soldiers-and-officers-of-the-world-war-ii-part-1/
121. Серіал «Осушення океанів». 13.01.2022. uaserials.pro/1559-osushennya-okeanu.html
122. Drain the Oceans (2018) English subtitles. 13.01.2022. opensubtitles.org/en/ssearch/sublanguageid-eng/idmovie-933211

ДОДАТКИ

Додаток 1

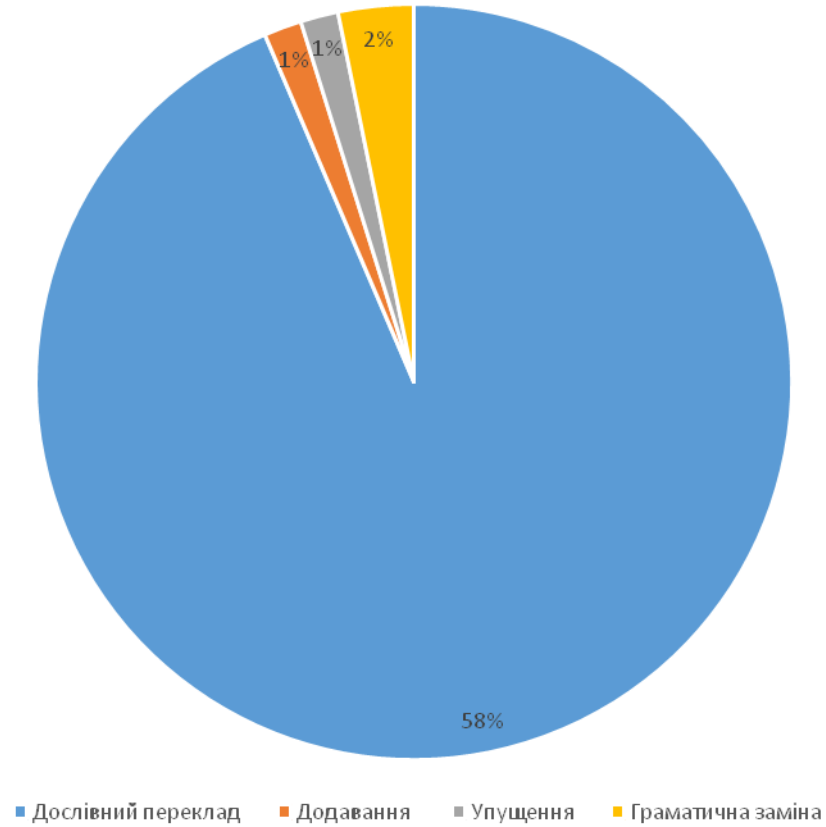
Лексичні трансформації використані під час перекладу військово-морської термінології у документальному телесеріалі «Осушення океанів»

- Транскрибування та транслітерація
- Еквівалентний переклад
- Лексико-семантичні заміни

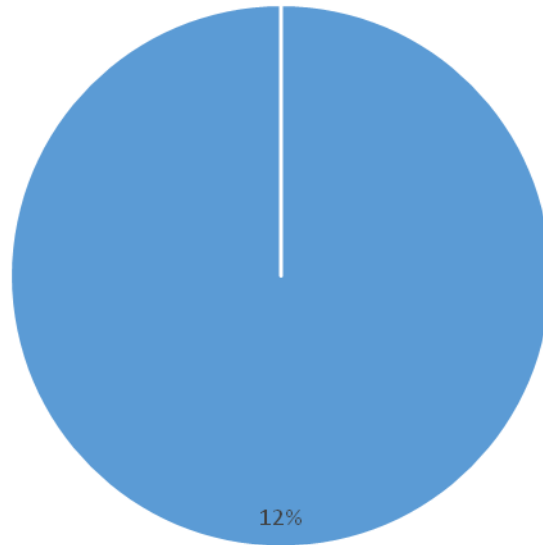
Додаток 2

Граматичні трансформації використані під час перекладу військово-морської термінології у документальному телесеріалі «Осушення океанів»

Додаток 3

Лексико-граматичні трансформації використані під час перекладу військово-морської термінології у документальному телесеріалі «Осушення океанів»

■ Описовий переклад

SUMMARY

Putiatynska A.D. Naval Terminology Translation Peculiarities in the Documentary Series "Drain the Oceans". – Mykolaiv, 2022

The naval translation is considered to be a separate linguistic discipline, as the requirements for the quality and accuracy of translation are very high. The purpose of this work is to analyze the naval terminology translation peculiarities in documentary series "Drain the Oceans". The object of this study is the English naval terminology in the documentary TV series "Drain the Oceans". The subject of the research is the peculiarities of the English naval terminology translation in the documentary series "Drain the Oceans" into Ukrainian.

The main problems of translation of naval terminology in the documentary series "Drain the Oceans" were analyzed. Six groups were identified that caused difficulties in naval terminology translation in the series "Drain the Oceans". The first group – terms that denoted foreign realities identical to the Ukrainian. The next one was a group of terms that denoted foreign realities that are absent in Ukraine reality but have generally accepted Ukrainian terminological equivalents. The third group was terms that denoted foreign realities that are absent in the Ukrainian language and that do not have generally accepted Ukrainian terminological equivalents. The next group was terms that had several translation options. Further, a reduction in naval terms was revealed. Ignorance of the abbreviations provided may lead the translator to misunderstand the meaning of a certain term. The names of ships, planes, bombs, military operations and ranks were also revealed. The translation transformations that were used to translate naval terminology in the documentary series "Drain the Oceans" were analyzed. Transformations such as literal translation (58%), equivalent translation (15%), and descriptive translation (12%) were most often used to translate naval terms in the series "Drain the Oceans". The following transformations were also

used. They are transliteration and transcription (7%), generalization, concretization, modulation (4%), addition (1%), omission (1%), grammatical substitution (2%).

Key words: the naval translation, documentary series, the naval terminology, the translation transformations, terminological equivalents.